

SKOVEN

12/04
DECEMBER

UDGIVET AF DANSK SKOVFORENING

Skov & Landskabskonferencen

Onsdag den 2. februar 2005 i Nyborg

Ny viden om skov, skovprodukter, by, parker og det åbne land

- 18 veloplagte foredragsholdere
- Dialog med forskere og fagfæller
- Konferencerapport med resumeer og kontaktpersoner
- Frokost med udsigt over Storebælt
- Pris før 12. januar: 1.550 kr. (ikke-abonnenter på Videntjenesten 2.300 kr.)
- Pris fra 12. januar: 1.750 kr. (ikke-abonnenter på Videntjenesten 2.500 kr.)
- Meld dig til senest den 26. januar
- Brug hjemmesiden eller kontakt Dorthe Gartmann på dgc@kvl.dk eller 3528 1901

Se programmet på

www.SL.kvl.dk

AHWI GRENKNUSERE og RODFRÆSERE

Effektive – også i juletræskulturer

Grenknuser type FM500-2000

- Knusning af skrottræer i spor
- Knusning af enkelte rækker
- Knusning af stubbe i kørsor
- Knusning af hele stykker

Begge maskiner fås i forskellige arbejdsbredder og størrelser, og til traktorer med en ydelse fra ca. 100 HK op til 400 HK.

Rodfræser type RFL700-2000

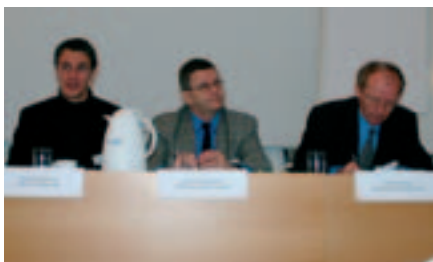
- Effektiv ved omlægning til ny kultur eller tilbage til landbrugsjord
- Sønderdeler stubbe op til 30 cm i én arbejdsgang
- Arbejdsdybde op til 30 cm i én arbejdsgang

For nærmere oplysninger kontakt:

Wirtgen A/S · Taulov Kirkevej 28 · 7000 Fredericia
Tlf. 75 56 33 22 · Fax 75 56 46 33 · e-mail: wirtgen@wirtgen.dk

508 Kort nyt

Skov & Teknik 2006.

CERTIFICERING

- 510 PEFC seminar**
- 512 Nyt fra PEFC Council**
- 514 Statsskove certificeres**
- 516 Hedeselskabet med PEFC**
- 516 Skovdyrkerne med PEFC**

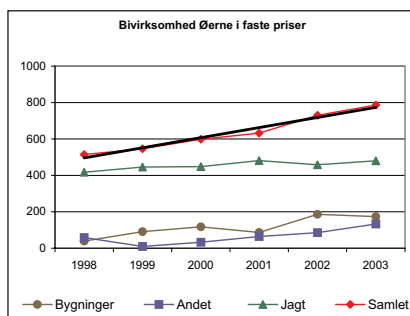
PEFC – de private skovejeres certificering – holdt et seminar for træbranchen hvor de fortalte om markedsfordele med certificeret træ og gensidig anerkendelse. PEFC får flere medlemmer internationalt. Statsskovene skal certificeres efter FSC og PEFC – reaktioner på beslutningen. Hedeselskabet og Skovdyrkerforeningerne vil lade sig certificere som paraplyorganisation.

513 Kort nyt

Have & Landskab 2005.

517 Kort nyt

Nordisk familieskovbrug på nettet, bedre økonomi i træpiller.

518 Regnskaber 2003

Regnskabsoversigter for privatskovbruget. Økonomien er forbedret i forhold til 2002, men skovdriften giver stadig underskud. Der er stigende indtjening fra bivirksomhed – figuren viser de sidste 6 år for Øerne.

522 Om at se træet...

Debat om naturnær skovdrift, dyrkning af store træer og aktiv hugst.

524 Kort nyt

Skovpriser stiger i Sverige, lunt efterår 2004.

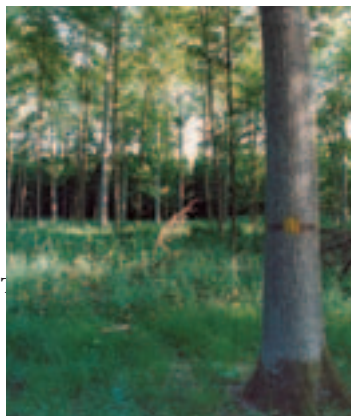
525 Kort nyt

Junckers effektiviserer.

526 Kort nyt

Musegift trusel mod rovfugle, juletræ til Berlin.

527 Kort nyt

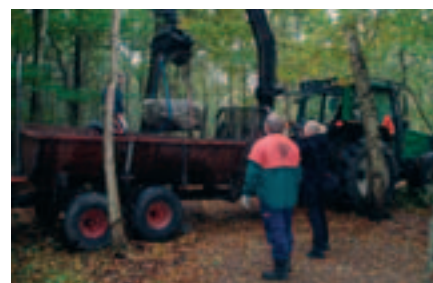

KVALITETSTRÆ I EG

528 Hovedtræer og vanris

532 Er eventyret bæredygtigt?

Produktion af kvalitetstræ i eg forudsætter afmærkning af hovedtræer og årlig afskæring af vanris. Investeringen forrenter sig med over 2 procent. Det diskuteres om denne produktion er forenelig med bæredygtig drift med hensyn til økologi, økonomi og samfund.

536 Von Langenske afdelingssten

Ordnet skovdrift blev indført i 1760'erne, statsskovene blev inddelt i afdelinger, og der blev opsat afdelingssten. Nogle af disse sten er genfundet, og flere er sat op. Foto viser en sten der har stået hele tiden midt i Nørreskoven, samt en stor slibesten fra oldtiden som også er sat op i skoven.

541 Integreret produktion

Om IP dyrkning af juletræer – dvs. med mindst muligt gødning og sprøjtemidler. Der forventes bedre indtjening. Forsøgsarealer søges.

544 Skovstøtten spøger

Kommentar til lederen i Skoven 9/04 om tilskud til skovbruget – samt svar fra Skovforeningen.

546 DST 2004

Omtale af årgang 2004.

547 Klimastatistik

Index for hele 2004 er indsat mellem side 526 og 527

Fra de skovbruks-
studerendes
juletræssalg

Skoven. December 2004. 36. årgang.
ISSN 0106-8539.

Udkommer 11 gange om året, omkring d. 20.-25. i hver måned, bortset fra juli. Abonnenter på Skoven modtager desuden nyhedsbrevet Skoven-nyt ca. 2-3 gange om måneden.

Udgiver: Dansk Skovforening,
Amalievej 20, 1875 Frederiksberg C,
tlf. 33 24 42 66, fax 33 24 02 42.
Postgiro 9 00 19 64.
E-mail: info@skovforeningen.dk
Hjemmeside: www.skovforeningen.dk

Redaktion: Søren Fodgaard, ansvh.
Liselotte Nissen, annoncer og
abonnementer.
E-mail: sf@skovforeningen.dk, hhv.
lln@skovforeningen.dk

Direkte indvalg:
Tlf. 33 78 52 16 (Søren Fodgaard),
33 78 52 15 (Liselotte Nissen).

Abonnement: Pris 520 kr inkl. moms
(2005). Medlemmer af foreningen modtager
bladet som en del af medlemsskabet.

Skovejende medlemmer af foreningen
kan tegne abonnementer til medarbejdere
mv. til en pris af 440 kr. Studerende
og elever kan tegne abonnement på
særlige vilkår. Kontakt redaktionen for
nærmere oplysninger.

Udland: Abonnement kan tegnes overalt i
verden. Kontakt redaktionen for nærmere
oplysninger.

Annoncer: Rekvirér vores mediabrochure
med oplysninger om priser, formater,
oplag, indstik mv.

Indlevering: Artikler til Skovens
januar nummer skal indleveres inden 30.
december. Annoncer bør indleveres
inden 3. januar.

Eftertryk med kildeangivelse (Skoven
nr. XX) tilladt. Ved artikler af navngivne
forfattere skal forfatteren give accept af
eftertryk.

Kontrolleret oplag for perioden
1/7 2003 - 30/6 2004: 4355.
Medlem af Dansk Fagpresse.

Tryk: Litotryk, Svendborg.

Skov & Teknik 2006

Skov & Landskab afholder i samarbejde med WEFRI A/S Skov & Teknik '06 udstillingen på Wedellsborg i dagene 4. og 5. maj 2006.

Skov & Teknik afholdes hvert 4. år og blev sidst holdt på Frijsenborg i 2002. Her deltog ca. 90 udstillere fra både Danmark, Sverige og Tyskland. Ca. 4.000 fagfolk besøgte udstillingen.

Wedellsborg er centralt og smukt placeret ud til Lillebælt, midt mellem Middelfart og Assens. Wedellsborg byder på optimale muligheder for udstillerne, når det gælder udstilling af deres produkter og teknik under realistiske forhold.

Udstillingsarealerne ligger vest for slottet ud mod Lillebælt. De består af en stor græsmark samt et varieret skovareal med løv- og nåletræer i forskellige arter og aldre.

De besøgende kan glæde sig til at studere de udstillede produkter i smukke omgivelser. For en gangs skyld uden at skulle gå alt for langt, idet hele udstillingsarealet kan dækkes af en 2,5 km lang rute.

Først i det nye år udsendes materiale om Skov & Teknik '06 til alle potentielle udstillere. Yderligere information om Skov & Teknik '06 kan fås hos fagkonsulent Ebbe Bøllehuus på tlf. 35 28 16 96, eller på e-mail ebb@kvl.dk.

Arbejdsgivere i jordbruget fusionerer

På generalforsamlinger i Land- og Skovbrugets Arbejdsgivere og Gartneribrugets Arbejdsgiverforening 1. december 2004 er det vedtaget at fusionere foreningerne med virkning fra 1. januar 2005 under navnet Gartneri-, Land- og Skovbrugets Arbejdsgivere (GLS-A).

På det konstituerende møde er som formand for GLS-A valgt den hidtidige formand for Land- og Skovbrugets Arbejdsgivere, godsejer Gerner Wolff-Sneedorff.

- Årsagen til fusion mellem jordbrugets to arbejdsgiverforeninger har været strukturudviklingen og ønsket om på billigste vis at kunne yde den bedste medlemservice, siger Gerner Wolff-Sneedorff.

- Holdningsmæssigt har de to foreninger i en lang årrække kørt parløb. Samtidig har samarbejdet om et fælles sekretariat bevirket at man har taget et stort hensyn til hinanden, selvom man hidtil har været selvstændige foreninger.

- Fusionen er indrettet således at der også er plads i vor forening til andre områder der familiemæssigt ligger os nær.

- Fundamentet for hele vort arbejde er og bliver dog en rationel drift med et kontingent der gør det attraktivt at være medlem hos os. Især inden for agro-industri området har vi fortsat store muligheder for medlemstilgang.

Lad os jævne vejen for Dem

Levering og udlægning af grus, sten og andre vejmaterialer direkte fra lastbil med patentanmeldt vejafretermaskine.

- * Vi udlægger sorterede materialer i lag, 1-20 cm i profil.
- * Vi jævner veje, hvis overflade er grus, i profil.
- * Vi kan begrænse udlægningen til sporene.
- * Vi udlægger Deres egne materialer eller leverer materialer.
- * Udlægningen kræver ikke mandskab ud over føreren af lastbilen – så arbejdet kan klares uden Deres medvirken.
- * Med metoden opnås en fin jævn vej – hurtigt og billigt.
- * Tilbud uden forbindende.
- * Vi kommer over hele landet.

Hyllede Vognmandsforretning

Svend Petersen
Møllevej 88, Hyllede - 4883 Rønnede
Telefon 5672 5077 - Fax 5672 5671

Vi sender de bedste ønsker om en glædelig jul
og et lykkebringende nytår.
Vi takker samtidig for det gode samarbejde i det forløbne år.

Illusionen om

LEDER

bæredygtighed

Der tegner sig et deprimerende billede af at Regeringen er ligeglad med de danske skove som har et påtrængende behov for at komme økonomisk på fode. To eksempler:

Illusion nummer 1

Venstres skrev i sit valgprogram fra 2001 at jordbrugets ejendomsskatter skal afvikles over 4 år.

Men da landbruget fik nedsat sin ejendomsskat i Regeringens og Dansk Folkepartis aftale om finansloven for 2005, var skovbruget ikke nævnt. Det betyder at $\frac{1}{4}$ af skovene tilfældigvis – af vurderingstekniske grunde – også får nedsat skatten. Men resten, $\frac{3}{4}$ af skovene, betaler fortsat den høje ejendomsskat.

Finansminister Thor Pedersen har 25. november præciseret overfor Skovforeningen at Regeringen er helt bevidst om at man forskelsbehandler $\frac{3}{4}$ af skovene – og at Regeringen ikke har tænkt sig at gøre noget ved det:

“Generelle nedsættelser af beskatningen må nødvendigvis indgå i den samlede prioritering i forbindelse med finanslovsaftalerne, og her er der altså aktuelt kun sikret plads til den aftalte kompensation af landbrugets indtægtstab”.

Med andre ord: Landbruget skal have nedsat sin ejendomsskat fordi den direkte støtte til landbruget også bliver nedsat. Men skovbruget, der aldrig har fået direkte støtte, skal fortsat betale den høje ejendomsskat.

Skovforeningen har nu spurgt Finansministeren om Venstre via regerings-samarbejdet har tænkt sig at indfri sit løfte fra 2001 om afvikling af skovbrugets jordskatter.

I værste fald får vi udenomssnak og fortsat negligering af skovenes problemer. I bedste fald skifter Regeringen spor og indfried Venstres valgprogram.

Illusion nummer 2

Regeringen skrev i sit nationale skovprogram fra 2002 denne overordnede målsætning blandt 5 andre:

“Økonomi: Sikring af skovbruget som erhverv gennem etablering af bæredygtige økonomiske rammebetingelser”.

Siden har skovene tabt flere og flere penge, medarbejdere og viden. De danske skove er ikke økonomisk bæredygtige, og sporene vil trække langt ind i fremtiden.

Men Regeringen har intet gjort ved det endnu. Hvor længe vil Regeringen fortsætte med at malke skovbruget via jordskatterne når erhvervet ikke tjener penge?

Lars Wilhjelm / Jan Søndergaard

Læs mere på www.skovforeningen.dk om den aktuelle lettelse af ejendomsskatten – som altså ser ud til kun at komme landbruget og $\frac{1}{4}$ af skovene til gode.

PEFC seminar

viste vejen frem

Af Tanja Olsen, PEFC Danmark
og Jakob Rygg Klaumann,
Dansk Træforening

Formålet med seminaret var at fortælle den danske træbranche om produktion og handel med træprodukter der er certificeret efter PEFC.

PEFC giver mulighed for markedsfordele.

Træbranchen efterlyser gensidig anerkendelse mellem PEFC og FSC.

Mere end 70 interesserede fra det danske træerhverv var mødt frem til et seminar med overskriften "Sådan får du fordel af PEFC-mærket" den 9. november. Seminaret var arrangeret af PEFC Danmark, i samarbejde med de øvrige nordiske PEFC organisationer og PEFC Council.

Formålet med seminaret var at promovere PEFC mærket og øge kendskabet til PEFC's struktur. Desuden ville man forklare hvorfor virksomheder der handler med eller bearbejder træ bør have en sporbarheds-certificering – en *Chain of Custody (CoC) certificering*.

Repræsentanter for en række danske og internationale virksomheder der har ladet sig PEFC-certificere fortalte (åbent) om deres erfaringer med PEFC mærket. Af indlæggene og den efterfølgende debat fremgik det at PEFC, på trods af sin størrelse og stadige vækst, fortsat har behov for at promovere PEFC mærket. Det gælder ikke kun over for træindustrien – men også over for detailhandlen og slutbrugeren.

PEFC er en global ordning

Første indlæg var fra *Ben Gunneberg* som er generalsekretær i PEFC

Der var 70 fra den danske træbranche som var mødt frem for at høre om PEFC-mærket.

Council, det overordnede organ for alle PEFC ordninger. Han understregede at PEFC ikke længere kun er en europæisk ordning, idet der er over 27 medlemslande fordelt over hele verden. Heraf har 16 lande godkendt ordninger, og 6 lande er ved at gennemgå godkendelsesprocessen.

Der er allerede certificeret over 52 mio. hektar skov, og flere end 1600 virksomheder har et CoC-certifikat. Disse tal gør PEFC til verdens største certificeringsordning for bæredygtig skovdrift. Inden udgangen af 2005 forventes det PEFC-certificerede areal at nå op over 100 mio. hektar.

Ben Gunneberg fremhævede specielt at PEFC's ordning er baseret på internationalt anerkendte processer til akkreditering og certificering (ISO-systemet). Denne egenskab gør, at det – udover at sikre troværdigheden – også er nemmere at passe en CoC certificering ind i allerede etablerede systemer til kvalitets- eller miljøstyring.

Træets miljøfordele

Træ er en fornybar ressource, og træ er rent miljømæssigt langt at foretrække frem for andre produkter som stål, beton og aluminium. Det var et

af de centrale budskaber fra *Oliver Scholz* som er communication manager i PEFC Council.

Dér hvor træet har sine svagheder er især ved indkøb af råvaren, fordi der kan være usikkerhed om træets oprindelse. Med en CoC-certificering kan man imidlertid dokumentere at det træ der anvendes både er lovligt og bæredygtigt produceret.

Med en CoC forpligter virksomheden sig samtidig til at sikre, at den del af råtræet der ikke er certificeret ikke kommer fra kontroversielle kilder (fx at det ikke er illegalt fældet). Virksomheder kan derfor styrke deres miljøprofil med en CoC-certificering.

PEFC giver markedsfordele

På seminaret redegjorde flere virksomheder for deres erfaring med PEFC certificering.

Finske UPM-Kymmene Wood og svenske Rörvik Timber fortalte om årsagerne til at de fik en PEFC CoC-certificering. Det betyder bl.a. at de kan få en markedsfordel når virksomheden kan bevise at det træ de køber er bæredygtigt og lovligt produceret.

Stadigt flere lande udvikler offentlige indkøbspolitikker hvor der stilles

Generalsekretæren for PEFC Council, Ben Gunneberg.

Hvis råtræet har fået PEFC mærke på i skoven kan det spores hele vejen gennem trækæden til det færdige produkt.

krav om at træet skal være lovligt og helst også bæredygtigt produceret (i Danmark findes p.t. en vejledning om indkøb af tropisk træ, red.). Med en CoC-certificering står virksomheder bedre rustet til at imødekomme fremtidens dokumentationskrav.

Efterspørgsel efter certificeret træ?

Daniel Claesson fra Rörvik Timber AB fortalte om valg af certificeringsordning. Han lagde her vægt på at PEFC ordningens regler er enkle at håndtere, at der er substans bag systemet og ikke mindst at der er en reel mulighed for at skaffe certificeret træ.

Daniel Claesson mindede om at spørgsmålet om certificering endnu kun er i opstartsfasen. Rörvik Timber møder dog allerede nu krav om certificerede materialer fra importører i UK og i Holland.

Ole Ambrosius fra Vest-Wood sagde at PEFC er ikke noget han støder på i hverdagen. Han mente at der er et stort behov for at promovere PEFC over for detailhandlen og slutbrugerne. (Vest-Wood A/S er en af Danmarks store træindustrier, som producerer døre. Omsætningen var i 2003 4,0 mia. kr, og overskuddet var 219 mio. kr).

Ole Ambrosius oplever i øjeblikket kun efterspørgsel efter FSC-certificeret træ hos kunder i Tyskland. I langt de fleste tilfælde kan man tilfredsstille kunderne ved at forklare at man arbejder på en løsning.

For tiden er Vest-Wood FSC certificeret på tre af deres fabrikker. De har endnu ikke solgt en dør med FSC mærke fordi markedet ikke har efterspurgt det. Han var dog ikke i tvivl om at efterspørgslen efter certificerede produkter vil vokse fremover.

(FSC er den anden store ordning til certificering, som er startet på initiativ af miljøorganisationerne, red.).

Gensidig anerkendelse efterlyses

For Ole Ambrosius er kombinationen af bogstaver ikke vigtig. Det er vigtigere at der blot findes ét system, således at virksomheden ikke skal håndtere flere forskellige sporings-systemer samtidig.

For *Kyösti Heikkonen* fra UPM-Kymmene er det vigtigt – ud over at kunne bevise træets oprindelse – at kunne dokumentere at virksomheden har styr på træflowet samt vise at de støtter en bæredygtig drift af skovene.

UPM-Kymmene ønsker fortsat at øge andelen af certificeret træ i deres produktion. De er involveret i flere forskellige certificeringssystemer for at fremme en gensidig anerkendelse mellem ordningerne.

Også for dem er det vanskeligt at rapportere det "virkelige" flow af certificeret materiale, når de skal håndtere flere sporings-systemer. PEFC's nye internationale CoC standard kan måske være et skridt i den rigtige retning.

Hvorfor er det så svært?

Fra salen var der også undren over hvorfor gensidig anerkendelse kan være så svær. Ben Gunneberg svarede at der er tre måder at anskue gensidig anerkendelse på:

1) For dem der ønsker gensidig anerkendelse er PEFC vejen frem.

Boks 1: PEFC's nye internationale CoC standard

PEFC's nye internationale Chain of custody standard skulle gøre det lettere for virksomhederne at opnå et CoC certifikat der kan give adgang til at bruge PEFC-mærket.

Lettere skal ikke forstås således at der er slækket på kravene. Standarden er blevet lettere at anvende i praksis, og der er lagt et stort arbejde i at koble den sammen med ISO 9001 og 14002 systemerne. Samtidig er der lavet generelle regler for gruppecertificering af mindre virksomheder og certificering af Multi sites.

Standarden er rensset for al politik og behandler udelukkende de krav der stilles til sporing af træet i en virksomhed. Den nye standard kan anvendes af alle certificeringsordninger der ønsker at bruge den. Standarden kan downloades på www.pefc.org

PEFC er netop en paraply for gensidig anerkendelse af nationale certificeringsordninger. Indtil videre har 27 lande valgt at bakke op om PEFC, og 16 lande har allerede fået godkendt deres ordninger.

2) Spørgsmålet er om gensidig anerkendelse overhovedet er nødvendigt. Virksomheder der har indkøbspolitikker for træprodukter behøver ikke gensidig anerkendelse. Den bedste måde at undgå at skulle vælge mellem ordninger er, at vurdere begge og acceptere træ fra begge hvis de opfylder virksomhedens krav.

3) Hvis gensidig anerkendelse handler om "ægteskab" mellem PEFC og FSC skal man huske at det kræver to til at danse tango. I øjeblikket ønsker FSC ikke at diskutere gensidig anerkendelse.

Hvis de skal diskutere det, skal der først træffes en beslutning på deres generalforsamling som kun finder sted hvert 3. år. FSC havde generalforsamling i år, og derfor vil der gå mindst 3 år før der er mulighed for at diskutere gensidig anerkendelse.

PEFC har ikke et sådant krav. I mellemtiden vil PEFC forsætte sit arbejde med gensidig anerkendelse med de ordninger der ønsker det.

PEFC fortsætter markedsføringen

Seminaret var det første af sin slags. Tanken er at de svenske, finske og norske PEFC organisationer sammen med repræsentanter for træindustrien skal fortsætte med denne type arrangementer i andre udvalgte europæiske lande.

Boks 2: PEFC certificeringer i Danmark

Det har siden 2002 været muligt at blive PEFC certificeret i Danmark.

35 skovejendomme med i alt 12.250 ha skov har indtil nu valgt at lade sig certificere efter PEFC's retningslinier. 4 virksomheder har opnået en CoC-certificering.

Se de opdaterede lister over certificerede ejendomme og virksomheder på www.pefc.dk

Allan Jensen fra UPM-Kymmene Wood fik på seminaret overrakt deres CoC-certifikat af Viggo Munch, BVQI. Det er det fjerde PEFC CoC certifikat der udstedes i Danmark.

Nyt fra PEFC Council

3 nye ordninger godkendt under PEFC
På PEFC's årlige generalforsamling fik Italien, Australien og Chile alle tre deres certificeringsordninger godkendt under PEFC paraplyen og kan nu bruge PEFC's logo. I alt har 16 lande nu godkendte ordninger. Yderligere 6 lande har ordninger der i øjeblikket gennemgår PEFC's godkendelsesproces.

Ny International standard for chain of custody certificering.

På generalforsamlingen blev også PEFC's nye internationale Chain of custody standard godkendt. Standarden er rensat for al politik og behandler udelukkende de krav der stilles til sporing af træet i en virksomhed.

Den er koblet tæt sammen med ISO 9001 og 14002 systemerne og gør det derved lettere at anvende den sammen med disse. Samtidig er der lavet generelle regler for gruppecertificering af mindre virksomheder og certificering af Multi sites.

Nye medlemmer

Rusland blev på generalforsamlingen optaget som nyt medlem af PEFC, der nu i alt tæller 27 lande verden over. Også Gabon (Centralafrika) og Slovenien har søgt om medlemskab af PEFC og forventes optaget inden for de kommende måneder.

Samlet areal

Der er nu certificeret 52,7 mio. ha skov under PEFC. Der er udstedt 1786 Chain-of-custody certifikater, og der er 13.008 som kan anvende et PEFC logo.

Se mere nyt på www.pefc.org

S. L. SKOV & PARKENTREPRISE

Nu med 50 % større kapacitet, tilbyder vi:

- Knusning af alle former for træer, store som små m. AHWI FM700-2300 PROFI
- Rodfræsning ned til 20 cm's dybde m. AHWI RF 1800
- Store stød klares m. AHWI stubfræser SF1000

Svend Larsen: 5444 3042 / 4057 9242
Kører overalt på de østlige øer

Billigere bilforsikring

GF FORSIKRING

GF - Dansk Skovbrug
Torvet 11
4990 Sakskøbing
Tlf. 54 70 77 84

klub129@gf-forsikring.dk
www.gf-forsikring.dk

Have & Landskab 2005

Fagudstillingen for det grønne område Have & Landskab, der holdes 31. august til 2. september 2005 i Slagelse, har allerede indgået udstillingsaftaler med 18 medlemmer fra Maskinleverandørerne, heraf 12 fra den "nye" sektion: Vej & Park.

I forhold til sidste udstilling har man inddraget nye udstillingsområder til maskiner og redskaber hvor der også er fælles området til grav-

ning og græsslåning. Det bliver samtidig muligt at udstille indendørs i en ny stor hal hvor også bespisningen bliver henlagt til.

Have & Landskab fortsætter samtidig sin tradition med temastande. Der bliver bl.a. et tema orienteret mod græspleje og golf, og et tema rettet mod koblingen mellem sundhed og grønne områder. Danske Landskabsarkitekter har også annonceret en spektakulær installation

hvor produkter fra foreningens sponsorer bliver anvendt.

Udstillingsbrochuren er midt i november sendt ud til potentielle udstillere, herunder de 260 der har deltaget inden for de seneste tre Have & Landskab. Udstillingens hjemmeside er åbnet med oplysninger om udstillingen og links til alle de tilmeldte udstilleres hjemmesider. Se www.HL5.dk.

Pressemeddelelse 5.11.04

Møllegårdens Planteskole ApS er en moderne engros produktionsplanteskole hvor kvalitet, effektivitet og produktudvikling både produktmæssigt og teknisk sættes i højsædet. Vores nuværende formand har søgt nye udfordringer, så vi søger nu en engageret og dygtig afløser til stillingen som:

FORMAND

Hovedproduktionen består af markproduceret barrodshæk, læ- og bunddækkeplanter. Planteskolen producerer blandt andet Prima Færdighæk® efter eget udviklet forretningskoncept.

Jobprofil

Som formand skal du i samarbejde med ejer planlægge og koordinere den daglige produktion og ekspedition - og selvfølgelig indgå i produktionen. Det primære i din dagligdag vil blive:

- Ledelse af ekspeditionshold/Lede produktionen af urteagtige stiklinger
- Koordination/sparring med den øvrige ledergruppe/Ansvarlig for elevuddannelse

Din Profil

- Du har en relevant teoretisk og praktisk baggrund - plante-skolegartner, skovteknikker, landbrugsteknikker eller væksthushgartner
- Du er kvalitets- og ansvarsbevidst og har sandsynligvis erfaring fra en lignende stilling
- Du er engageret og har gennemslagskraft.
- Du arbejder selvstændigt med et godt overblik og et godt humør - selv i pressede situationer.

Løn efter kvalifikationer - ansættelse vil blive hurtigst muligt, men vi har tid til at vente på den rigtige medarbejder. Læs hele stillingsannoncen <http://www.faedighaek.dk>

Send din ansøgning mrk. "Møllegårdens Planteskole" til Jakob T. Rasmussen, DEG, Hvidkærvej 29, DK-5250 Odense SV eller på jtr@deg.dk - senest den 6. januar 2005. Alle henvendelser behandles fortroligt. Vi glæder os til at høre fra dig.

**MP MØLLEGÅRDENS
PLANTESKOLE APS**

Ravnshøjgyden 6 · Sdr. Højrup · 5750 Ringe
Telefon 65 99 21 95 · Telefax 65 99 21 02

- Køb af træ på roden
- Maskinskovning
- Udkørsel af træ
- Maskinplantning
- Oprilning
- Rydning af stød og kvas
- Knusning
- Reolpløjning
- Rodfræsning

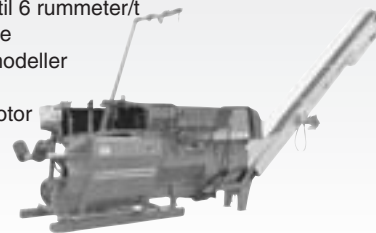
Skoventreprenører

Skovgade 20
7300 Jelling
Billet. 22 25 50 21
20 73 71 73
Fax 76 80 14 00

FINSKE SKOVMASKINER

PALAX COMBI M SAVE-/KLØVEMASKINE

- ✓ TSV Hastighedsregulering af kløver
- ✓ Mikroprocessorstyring af kløver
- ✓ Saver og kløver op til 6 rummeter/t
- ✓ Med hårdmetalklinge
- ✓ Fås i 5 forskellige modeller bl.a. monteret med kørehjul og egen motor
- ✓ Priser fra kr. 33.500 plus moms

FARMI FLISHUGGER F/KRAN

- ✓ Model CH 260 HF - 2EL. For dia. 26 cm
- ✓ Med hydraulisk indtræk - HF
- ✓ Med EI-kontrol af HF - EL
- ✓ Med indføringstragt 1,25 m x 1 m
- ✓ Med dobbelt rotor med 2 knive
- ✓ Med stikkerbryder for perfekt flis til stoker
- ✓ Med en kapacitet på 50 kbm/t
- ✓ Pris kr. 84.200 plus moms

Forhandler/lager:
Sørensen og Lynggaard A/S
Fanøvej 7
8800 Viborg
Telefon 86 62 92 00

Import:
H.A. AGRO SERVICE
Hvidegaard
2800 Lyngby
Telefon 45 88 44 22

Et mindre antal private skovejendomme i Danmark er PEFC certificeret. Men om nogle år vil alle danske statsskove måske kunne sælge certificeret træ – certificeret efter såvel PEFC som FSC.

De danske statsskove skal nu certificeres

To statsskovdistrikter skal nu certificeres efter såvel PEFC som FSC.

På sigt er det tanken at alle statsskove skal certificeres.

Miljøministeren besluttede 12. november, at statsskovene skal certificeres. Hun har derfor bedt Skov- og Naturstyrelsen om at søge certifice-

ring i første omgang for Fussingø statsskovdistrikt ved Randers og Kronborg statsskovdistrikt i Nordsjælland.

De to distrikter dækker i alt 12.000 hektar inkl. naturarealer, eller godt 6% af alle statsskove. Certificeringen af de to distrikter skove vil give grundlag for arbejdet i resten af statsskovene.

Skov- og Naturstyrelsen oplyser at certificeringen vil betyde, at træ-

kunderne og forbrugerne kan få en klar dokumentation for, hvordan træet er produceret.

Certificeringen vil på begge distrikter ske efter to systemer: PEFC som har færdigudviklede standarder i Danmark og FSC, som endnu afventer endelig godkendelse af danske standarder fra FSC International.

Kilde: www.sns.dk 12.11.04

Kommentar fra PEFC

Samme dag ministerens beslutning blev offentliggjort udsendte formanden for PEFC Danmark, skovrider Niels Peter Dalsgård Jensen, en kommentar. Han hilser regeringens beslutning velkommen og glæder sig til at få prøvet de to ordninger af mod hinanden i praksis:

“Jeg ser specielt frem til at se om den øgede miljøgevinst, som de grønne hævder der er ved FSC i forhold til PEFC, kan erkendes, og i givet fald om den står mål med de ekstra omkostninger der vil være”.

Kilde: www.pefc.dk

Kommentar fra Skovforeningen

Skovforeningen sendte d. 24. november et brev til miljøminister Connie Hedegaard med en kommentar til ministerens beslutning:

“Skovforeningen er orienteret om din beslutning om at lade statsskovene certificere. I den sammenhæng er Skovforeningen glad for at du har valgt ikke at diskriminere mellem de to certificeringsordninger PEFC og FSC, men i første omgang ladet to distrikter certificere efter begge ordninger. Dette vil på længere sigt fremme muligheden for Skovforeningens ønske om en gensidig anerkendelse mellem de to certificeringsordninger.

Skovforeningen går ud fra at beslutningen om certificering af statsskovene er truffet på baggrund af et politisk mål om at kunne dokumentere en bæredygtig drift af statsskovene – og således ikke er truffet ud fra markedsmæssige hensyn.

Skovbruget har gennem de seneste år kunnet dokumentere en stadig mere elendig økonomi, og en certificering er derfor umulig for mange private skovejere på nuværende tidspunkt. Samtidig oplever erhvervet stadig større afsætningsvanskeligheder både på det indenlandske marked og på eksportmarkedet.

Skovforeningen beder dig derfor om ikke at bruge certificeringen af statsskovbruget til at opnå en markedsmæssig fordel i forhold til de private skove.”

Kommentar fra Nepenthes

Nepenthes hilser miljøministerens beslutning velkommen. De foreslår, at private skovejere også skal have mulighed for at få tilskud fra staten til at blive FSC-certificeret, hvis de ønsker det.

“Det er yderst positivt, at Danmark endelig følger trop med lande som Sverige, Tyskland, Polen og Letland”, siger Nepenthes’ formand, Mikkel Hooge Holck. “I disse lande har statsskovene længe været FSC-certificerede, og har således levet op til kravene om bæredygtig skovforvaltning. Men vi savner en tidsplan for, hvornår resten af de danske statsskove skal opnå deres FSC-certificering.”

“Vi kan ikke forstå, hvorfor det kun skal være statsskovene, der får mulighed for at certificere sig. Størstedelen af Danmarks skove er privatejede, og Nepenthes forslår derfor, at staten yder tilskud til certificeringen hos private skovejere, der ønsker at lade sig FSC-certificere.”

I Danmark har Miljøministeriet siden sommeren 2003 opfordret offentlige indkøbere til at efterspørge og købe FSC-certificeret træ, fordi FSC er en garant for lovlig og bæredygtig skovdrift. *)

Samtidig har ikke en eneste af de offentlige danske skove efterlevet de samme krav og været FSC-certificeret.

“Set i lyset af de krav vi stiller til udviklingslandene på dette område, er det naturligt, at Danmarks statsskove FSC-certificeres hurtigst muligt. Nu kan Danmark snart melde sig under fanerne blandt de lande,

der går forrest og viser vejen på dette område”, fortsætter Mikkel Hooge Holck.

“Det er meget glædeligt, at den danske statsskov langt om længe begynder at fokusere på danskernes rekreative behov i stedet for på en underskudsgivende tømmerproduktion, som det har været tilfældet i de sidste par århundreder”, slutter Mikkel Hooge Holck.

Kilde: *Pressemeddelelse fra Nepenthes*

*) Nepenthes tænker her formentlig på hæftet “Tropisk træ - miljøvejledning 2003” der som navnet antyder er en vejledning omkring det offentlige indkøb af tropisk træ. Der er udgivet en vejledning og en baggrundsrapport.

Det trykte hæfte kan bestilles hos Frontlinien, Rentemestervej 8, 2400 København NV, tlf. 70 12 02 11, frontlinien@frontlinien.dk, www.frontlinien.dk

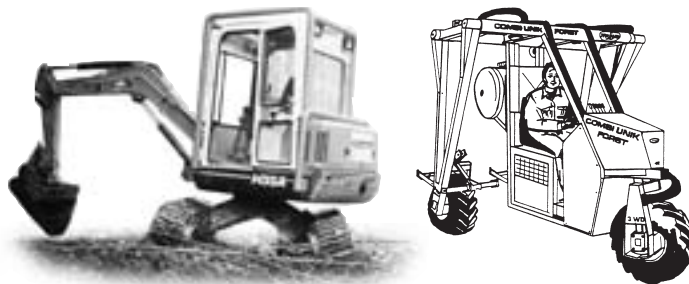
En elektronisk udgave kan hentes på www.skovognatur.dk/udgivelser/2003/tropisk_trae

Red. anm.

Planter til foråret:
Læg planen med din
PLANTEMÆGLER®

Brdr. Svanebjerg

Speciale i oprensning af skov- og markgrøfter
Renholdelse og stabklipping af juletræer

Desuden udfører vi juletræsnetning, rabat-klipping m.m.
Leestrup · 4733 Tappernøje · tlf. 56 72 53 77 · fax 56 72 57 02
Forhandling af anlægstrør til overkørsler

Hele det private skovbrug står nu bag PEFC

Skovdyrkerforeningernes forretningsudvalg indstillede d. 1. december, at også De Danske Skovdyrkerforeninger bringer sig i en situation, hvor man kan tilbyde både mindre og større skovejere en certificering af deres skovdrift.

Det vil ske ved anvendelse af de private skovejeres certificeringsordning i Europa, PEFC.

Skovdyrkerforeningerne er involveret i driften af 6.000 skove i Danmark.

Certificering er skovejernes måde at dokumentere overfor omverdenen, at skovdriften lever op til samfundets krav. PEFC-certificeringen bygger på nogle retningslinier for bæredygtig skovdrift, som er formuleret i enighed mellem skovejernes organisationer, de grønne interesseorganisationer og Skov- og Naturstyrelsen.

Disse retningslinier bygger bl.a. på en mere naturnær skovdrift med flere blandede bevoksninger, en større anvendelse af løvtræ, og en stadig mindre anvendelse af gødning og sprøjtemidler.

Sekretariatsleder Per Hilbert fra De Danske Skovdyrkerforeninger understreger dog, at det også i fremtiden er frivilligt for den enkelte ejer, om han vil følge disse retningslinier, og om han ønsker at kunne vise en dokumentation for, at skovdriften er bæredygtig.

Det er skovdyrkernes erfaring, at interessen hidtil ikke har været stor. Forbrugerne – og dermed savværkerne – har ikke været villige til at betale en merpris for certificeret træ. Skov ejeren har derfor ikke kunnet få dækning for sine omkostninger til en certificering.

Der er dog udsigt til, at EU's landdistriktsprogram er på vej med en ordning, der støtter en registrering af naturværdierne i skovene, såkaldt 'grønne driftsplaner'.

Men den faktor, som nu sætter gang i den private certificering, er miljøministerens beslutning om at starte en prøvecertificering af statens skove.

Hvis statens skove bliver certificeret, kan dette ændre markedet for træ i en retning, så det kan blive vanskeligere for de private skovejere at komme af med ikke-certificeret træ. Den situation vil Skovdyrkerforeningerne gerne medvirke til at undgå.

Pressemeddelelse fra De danske Skovdyrkerforeninger 2.12.04

Hedeselskabet og skovdyrkerforeningerne tilbyder skovejerne PEFC certificering.

Skovcertificering i Hedeselskabet

Miljøministerens beslutning om, at statsskovene skal certificeres, får nu Hedeselskabet Skov og Landskab A/S til at lade sig certificere som paraplyorganisation i PEFC, de private skovejeres certificeringsordning i Europa.

- Beslutningen om at certificere statsskovene medfører en grundlæggende ændring af markedsforholdene. Statsskovenes markante position på det danske råtræmarked kan betyde, at certificering på sigt bliver et krav for, at de danske skovejere kan afsætte deres træ, fastlår administrerende direktør Carsten With Thygesen, Hedeselskabet Skov og Landskab A/S.

Hedeselskabets råtræafdeling – der handler med råtræ på internationalt plan – har hidtil vurderet, at der ikke har været problemer med at afsætte ucertificeret træ fra Danmark. Certificeret træ indbringer for tiden ikke skovejerne en merpris, men medfører tværtimod yderligere omkostninger i et i forvejen trængt skovbrug.

Derfor har selskabet hidtil forholdt sig afventende i forhold til certificering. Selskabet har dog opretholdt et

beredskab til at kunne gennemføre certificeringen relativt hurtigt.

Dette beredskab aktiveres nu med certificeringen af Hedeselskabet Skov og Landskab som paraplyorganisation i PEFC-ordningen. Dermed kan mindre skove, der ikke har ressourcer til selv at gennemføre certificeringen, komme med i en gruppecertificering. Det betyder at Hedeselskabet Skov og Landskab står med ansvaret for, at skovene lever op til kravene i certificeringsordningen.

PEFC (Pan-European Forest Certification) bygger på en række internationale og danske principper for bæredygtig skovdrift. PEFC omfatter blandt andet fremme af naturnær skovdrift og hjemmehørende arter, øget variation i skovene, beskyttelse af sjældne planter, reduktion af brugen af pesticider og en nedbringelse af renafrifter.

Ud fra en vurdering af kundeporteføljen i Hedeselskabet Skov og Landskab betyder selskabets certificering et potentiale på 100.000 ha PEFC-certificeret privatejet skov i Danmark.

Kilde: Pressemeddelelse fra Hedeselskabet 30.11.04

www.SKOVPLANTER.dk

- til juletræs- og pyntegrøntkulturer, skovplantning, læ- og landskabsplantning. Ring efter vores plantekatalog eller et uforbindende tilbud.

AARESTRUP PLANTESKOLE

Aarestrupvej 162 · 7470 Karup · Tlf. 8666 1790 / 9740 5244

Nordisk familieskovbrug på nettet

Der er netop åbnet en ny hjemmeside om nordisk skovbrug som bringer nyheder, baggrundsviden og politiske udmeldinger om det nordiske familieskovbrug. Slå op på www.nordicforestry.org

Målgruppen er bred – der er stof for skovenes kunder, skovenes gæster, politikere, myndigheder og organisationer. Indholdet skrives på engelsk da man henvender sig til læsere over hele Europa.

På hjemmesiden kan man tilmelde sig et gratis nyhedsbrev som udsendes hver uge. Så følger man med i hvad der sker i de andre nordiske landes skove.

Bag hjemmesiden står de nordiske skovejerorganisationer – fra Danmark er det Dansk Skovforening. Projektet er sat i gang for at øge udlændets kendskab til de enorme muligheder som de nordiske skove rummer, både for naturen og for øget brug af verdens mest miljøvenlige råstof – træ.

Den nye hjemmeside redigeres af Tomas Landers som leder de nordiske skovejerorganisationers fælles sekretariat i Bruxelles.

*Kilde:www.skovforeningen.dk
26.11.04*

Bedre økonomi i træpiller

Det er efterhånden blevet en god forretning at skifte oliefyret ud med træpiller.

Danmarks største forening for brugere af træpiller – www.pilleklub.dk – har i flere år indsamlet priser på træpiller. Priserne toppede i 2002, og siden da er træpillerne faldet med 10% - fra 1679 kr til 1509 kr for et ton, leveret hos forbrugeren. Brændværdien i 1 ton træpiller svarer til 500 ton fyringsolie, som i samme periode er steget med 20%, fra ca. 2800 til ca. 3500 kr.

Hvor man i 2002 kunne spare godt 40% af brændselsprisen ved at gå fra olie til træpiller, så er man nu oppe på næsten 60%. Priserne på træpiller kan ses på hjemmesiden (kun adgang for medlemmer).

Det må understreges at disse tal ikke giver et fuldstændigt billede af økonomien. Træpillefyret er væsentligt dyrere i anskaffelse og vedligehold, og der går noget tid med pasning. Træpiller er især velegnede ved

Den ny hjemmeside bringer nyt om det nordiske familieskovbrug. Her kan man læse om den økonomiske krise som truer det danske privatskovbrug.

et relativt stort forbrug, fx et ældre hus på flere hundrede kvadratmeter.

Bedre kvalitet

Samtidig med at økonomien i træpiller er blevet bedre de sidste år, så er kvaliteten forbedret. Sidst i 90'erne var der mange problemer med smuld og slagger i kedlen, men det er efterhånden fortid.

I modsætning til lande som Sverige, Tyskland og Østrig er der ikke regler for hvilke egenskaber en træpille skal have. Eneste lovgivning på området er Biomasse-bekendtgørelsen som kræver at træpiller kun må fremstilles af rent træ.

Alligevel vælger mange leverandører at lade deres piller afprøve på Teknologisk Institut (TI). Det gælder for Statoil Bioenergi, NRGi, Celsico, Jama Trading og Steens Biobrændsler, og flere over-

vejer at gå med. TI dækker i dag omkring 3/4 af markedet.

Analyserne sker ud fra en europæisk norm der er under udarbejdelse og som på sigt skal harmonisere reglerne for salg af træpiller i EU. Man ser på vand- og askeindhold, brændværdi og vægtfylde. Desuden vurderer man pillernes tendens til at danne smuld, og om pillerne kan smelte og danne slagger.

De firmaer som er tilsluttet kan anvende logoet for TI i deres markedsføring, og analyserne kan offentliggøres på TI's hjemmeside. Målet for TI er at der altid ligger en analyse på det parti piller som forbrugeren køber. Nogle firmaer udleverer en kopi af analysecertifikatet til kunden ved levering.

*Kilde:Dansk BioEnergi 77,
oktober 2004*

ARCOTAL

til vildtafvisning

Til påsmøring eller udsprøjtning
1 og 5 ltr. emballager

Les altid etiketten for brug

Forhandler anvises:

CILLUS

CILLUS A/S
Kobbervej 8 · 2730 Herlev
Tlf. 4491 6055 · Fax 4491 6575
e-mail: cillus@cillus.dk · www.cillus.com

Regnskabsoversigt

for privatskovbruget 2003

Af forstkandidat Frank Poll,
Dansk Skovforening

De private skoves økonomi er forbedret i 2003 i forhold til 2002. Men skovdriften giver stadig underskud, i 2003 i gennemsnit 261 kr/ha.

Det relativt bedste resultat ses i Jylland ekskl. hedeplantager, mens det ringeste resultat er i hedeplantagerne.

Regnskabsoversigten for dansk privatskovbrug 2003 er netop udgivet. Oversigten dokumenterer den fortsatte negative udvikling i skovbrugets økonomi. Den bratte reduktion i bølgepriserne har stærkt forværret resultatet af skovdriften på Øerne.

Oversigtens repræsentation

I lighed med tidligere år er oversigten opdelt i tre geografiske regioner: Øerne, Jylland excl. hede og hedeplantager. Der er oplyst tal fra ca. 61.000 ha skovbevokset areal, fordelt med 44% på Øerne, 33% i Jylland excl. hede og 23% i hedeplantagerne.

Det samlede skovareal der indgår i oversigterne er steget 14% i forhold til sidste år, og det medfører en klart forbedret udsagnskraft af regnskabsresultaterne. Oversigten dækker i år 32% af det samlede private skovareal større end 50 ha.

Regnskabsoversigten er et vigtigt værktøj i Skovforeningens politiske arbejde, fordi den giver en dokumentation af erhvervets økonomiske rammevilkår. Det er derfor stadig vigtigt, at flest muligt skovejende medlemmer i Skovforeningen kommer med oplysninger til statistikken fremover.

Det skal understreges at resultaterne omfatter *den gældfri ejendom*.

	1999	2000	2001	2002	2003
DB I træproduktion	1.401	1.337	979	806	916
DB II træproduktion	1.059	965	566	335	565
DB I pyntegrønt	595	543	473	456	412
DB II pyntegrønt	319	269	192	184	166
Dækningsbidrag II	1.377	1.234	758	519	731
Overskud skovdrift	379	271	-240	-516	-261
Bivirksomhed	450	510	622	681	715
Skovstøtte	68	83	199	431	156
Overskud i alt	835	787	514	484	531

Anm. De nævnte tal omfatter den gældfri ejendom, dvs. der indgår ikke renter eller afdrag på lån. Der er heller ikke fratrukket en driftsherreevinst eller løn til ejeren for hans arbejdsindsats. "Skovstøtte" omfatter bl.a. tilskud til god og flersidig skovdrift samt tilskud til tilplantning efter stormfaldet.

Tabel 1. Hovedtal for de seneste år for hele landet, kr/ha. Detaljer vedrørende de økonomiske begreber fremgår af tabel 2.

Det vil sige at der ikke er fratrukket renteudgifter eller afdrag på lån i ejendommen. Der er heller ikke fratrukket en eventuel driftsherreevinst eller løn til ejeren for hans arbejdsindsats.

Økonomiske resultater

Den gennemsnitlige hugst i hele landet var 5,4 m³ pr. ha – en stigning på 6% i forhold til 2002.

Overordnet betragtet er skovens økonomiske resultat forbedret i 2003. Desværre er det vigtigt at understrege at der fortsat i 2003 er et betydeligt underskud på skovdriften på -261 kr/ha. Tabel 1 viser hovedtal for de seneste fem år, mens tabel 2 viser mere detaljerede oplysninger for de to seneste år.

For landet som helhed er der en stigning på knap 10% i det samlede overskud inkl. tilskud og bivirksomhed, målt i løbende kroner. Kapital-

grundlaget er faldet marginalt, hvilket sandsynligvis skyldes Skovforeningens politiske indsats med at nedbringe de offentlige vurderinger på skov. Den årlige ejendomsbeskatning af skovene er imidlertid steget til 223 kr/ha – en stigning på 3 kr/ha i løbende priser i forhold til 2002.

Det private skovbrug er blevet bedre til at skabe indtjening på andre aktiviteter end ordinær skovdrift. Indtægterne ved bivirksomhed – hvor jagtudlejning er en væsentlig post – er steget 5% i forhold til 2002. Set over fem år er stigningen endnu større, se tabel 1.

Gentilplantning efter stormfaldet i 1999 er efterhånden overstået. Det viser sig dels ved lavere kulturudgifter, dels ved at det samlede tilskud til skovdrift ("skovstøtte") er faldet med 53%. Det skyldes at tilskud til genplantning reduceres efterhånden som de stormramte arealer plantes til.

Øerne

På Øerne har den primære skovdrift ført til et underskud på 237 kr/ha i snit.

Resultatet af skovdriften er forbedret i forhold til sidste år hvor underskuddet var betydeligt større. En årsag er bl.a. at omkostningerne til nykulturer og kulturpleje er reduceret, hvilket betyder at dækningsbidraget er forbedret. Omkostningerne til administration er desuden reduceret 13%.

Det totale overskud inkl. tilskud og bivirksomhed er 673 kr/ha – før forrentning af gæld og før aflønning af ejer. Det er en forbedring på 21% i forhold til sidste år – men fortsat en meget lille indtjening i forhold til kapitalgrundlaget.

Indtjeningen ved bivirksomhed er steget 10% i forhold til 2002.

Jylland excl. hede

Den primære skovdrift har givet et underskud på 108 kr/ha i 2003.

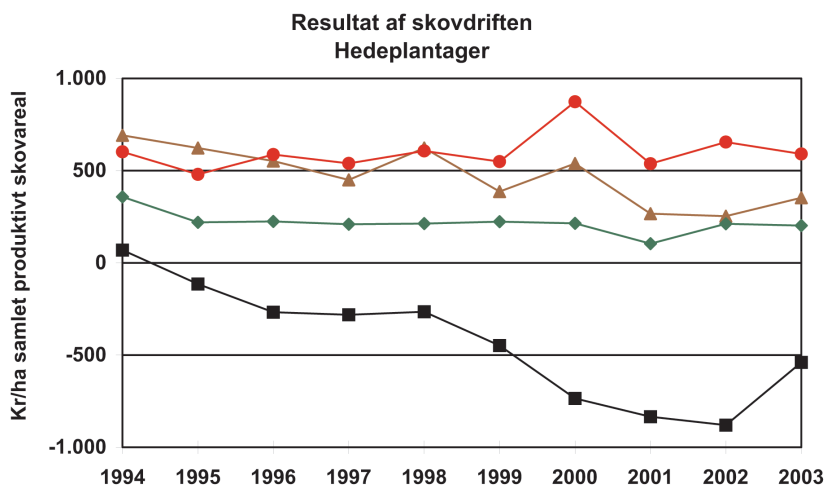
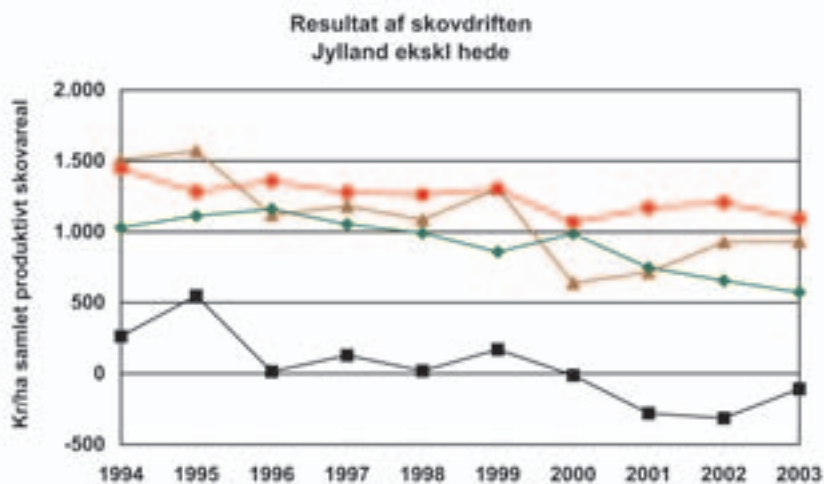
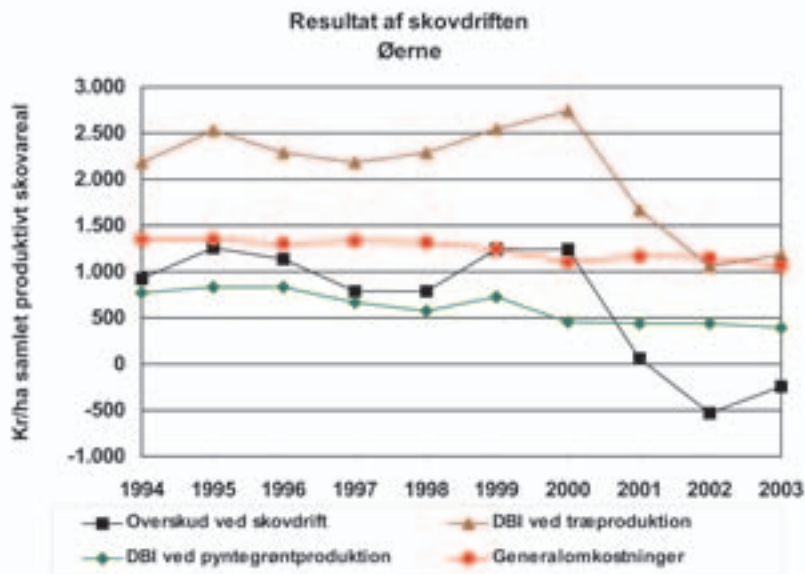
Resultatet er forbedret i forhold til 2002, da underskuddet var 307 kr/ha. Dækningsbidraget ved skovdriften er steget 21% i forhold til 2002, hvilket skyldes lavere omkostninger til oparbejdning af træeffekter og anlæg af nykulturer og bevoksningspleje.

Regnskabsoversigten moderniseres

Skovforeningens regnskabsoversigter er inde i en modernisering. I oversigten for 2003 er den væsentligste forandring, at detaljeringsniveauet er blevet reduceret. Derfor vil følgende analyser ikke længere være at finde:

- analyser af dækningsbidrag på enkelte træarter
- oplysninger om bonitet og tilvækst
- fordeling af kulturarealer
- venteværdiforskydninger

Der foregår desuden et stort arbejde i øjeblikket med at modernisere processen med at indberette regnskabsdata fra skovdistrikter til Skovforeningen. Det betyder bl.a. at det fra årsskiftet bliver muligt at indberette regnskabsdata elektronisk. Samtidig bliver bearbejdningen af data betydeligt nemmere og billigere i Skovforeningen.

Resultat af skovdriften, opdelt på tre regioner. I hver region vises overskud ved skovdrift (sort streg og firkanter), samt dækningsbidrag ved træproduktion, ved pyntegrønt, samt generalomkostningerne.

	Øerne				Jylland ekskl. hede				Hedeplantager			
	Ændring 02-03				Ændring 02-03				Ændring 02-03			
	2002	2003	Faktisk	Ændr.ifht. 02 (%)	2002	2003	Faktisk	Ændr.ifht. 02 (%)	2002	2003	Faktisk	Ændr.ifht. 02 (%)
Afsætning	1331	1410	79	6%	1595	1612	17	1%	772	1144	372	48%
Skovning	-325	-320	5	-2%	-563	-548	15	-3%	-398	-655	-257	65%
Transport	-176	-179	-3	2%	-192	-213	-21	11%	-133	-144	-11	8%
Sankning/selvskovning	203	271	68	33%	67	81	14	21%	7	8	1	14%
DB I, træproduktion	1033	1183	150	15%	908	931	23	3%	248	353	105	42%
Nykultur	-429	-346	83	-19%	-236	-147	89	-38%	-467	-209	258	-55%
Kultur- og bevoksn.pleje	-155	-146	9	-6%	-72	-57	15	-21%	-79	-78	1	-1%
DB II, træproduktion	448	691	243	54%	600	727	127	21%	-298	66	364	-122%
Pyntegrønt – afsætning	772	729	-43	-6%	1131	1052	-79	-7%	344	350	6	2%
Høst og transport	-349	-334	15	-4%	-489	-478	11	-2%	-137	-148	-11	8%
DB I, pyntegrønt	423	395	-28	-7%	642	574	-68	-11%	207	202	-5	-2%
Nykultur	-65	-69	-4	6%	-100	-97	3	-3%	-35	-26	9	-26%
Kultur- og bevoksn.pleje	-199	-191	8	-4%	-266	-221	45	-17%	-94	-86	8	-9%
DB II, pyntegrønt	159	135	-24	-15%	276	256	-20	-7%	78	90	12	15%
DB II (Træ og pyntegrønt)	607	826	219	36%	875	983	108	12%	-220	156	376	171%
Vej	-73	-58	15	-21%	-67	-46	21	-31%	-44	-41	3	-7%
Vand	-57	-49	8	-14%	-29	-19	10	-34%	-4	-4	0	0%
Administration	-568	-494	74	-13%	-546	-506	40	-7%	-347	-384	-37	11%
Sociale omkostninger	-97	-104	-7	7%	-130	-109	21	-16%	-9	-10	-1	11%
Ejendomsskat	-228	-254	-26	11%	-247	-228	19	-8%	-161	-151	10	-6%
Øvrige generalomkostn.	-100	-105	-5	5%	-163	-184	-21	13%	-76	-107	-31	41%
Generalomkostninger i alt	-1123	-1064	59	-5%	-1182	-1092	90	-8%	-641	-697	-56	9%
Overskud skovdrift	-515	-237	278	-54%	-307	-108	199	65%	-862	-540	322	37%
Bivirksomhed	715	786	71	10%	674	686	12	2%	500	615	115	23%
Overskud excl. afskrivning	200	549	349	175%	367	578	211	57%	-362	75	437	121%
Afskrivning	-61	-71	-10	16%	-138	-130	8	-6%	-25	-20	5	-20%
Overskud excl. skovstøtte	139	478	339	244%	229	448	219	96%	-387	55	442	114%
Skovstøtte	416	196	-220	-53%	201	77	-124	-62%	837	196	-641	-77%
Overskud i alt	555	673	118	21%	431	525	94	22%	450	251	-199	44%

Anm. De nævnte tal omfatter den gældfri ejendom, dvs. der indgår ikke renter eller afdrag på lån. Der er heller ikke fratrukket en driftsherregevinst eller løn til ejeren for hans arbejdsindsats. "Skovstøtte" omfatter bl.a. tilskud til god og flersidig skovdrift samt tilskud til tilplantning efter stormfaldet (2002 tal).

Tabel 2. Resultater opdelt på de tre regioner. Inden for hver region viser de to første søjler resultater i kr/ha for 2002 og 2003. De to næste viser ændringer fra 02 til 03, dels i absolutte tal (kr/ha), dels i procent.

Dækningsbidraget fra produktionen af pyntegrønt og juletræer er faldet 7% i forhold til 2002. De samlede generalomkostninger er i alt faldet 8%.

Resultatet af den samlede drift inkl. tilskud og bivirksomhed er 525 kr/ha. Indtjeningen på bivirksomhed

er svagt forbedret i forhold til året før, og skovstøtten er faldet fra 201 kr/ha i 2002 til 77 kr/ha i 2003.

Hedeplantager

Resultatet af den primære skovdrift i hedeplantagerne har i igennem flere

år været negativ. Dette er fortsat tilfældet i 2003 hvor underskuddet pr. ha er 540 kr/ha. Sammenlignes med året før er resultatet af den primære skovdrift dog forbedret 37%.

Dækningsbidraget ved træproduktionen er 66 kr/ha. Resultatet er

Det private skovbrug er blevet bedre til at skabe indtjening på andre aktiviteter end ordinær skovdrift. Indtægterne ved bivirksomhed – hvor jagtudlejning er en væsentlig post – er steget 5% i forhold til 2002.

meget lavt, men det er en kraftig forbedring i forhold til de foregående fire år. Den væsentligste årsag er, at afsætningen af træprodukter er steget 48%. Det skyldes især markedet for energitræ, hvor der lokalt er god efterspørgsel.

Omkostningerne til nye skovkulturer er faldet markant bl.a. fordi gentilplantningerne efter stormfaldet efterhånden er overstået.

Det samlede resultat for hedeplantagerne inkl. tilskud og bivirksomhed er i 2003 et overskud på 252 kr/ha. Indtjeningen ved bivirksomhed er steget 23%, hvorimod den samlede skovstøtte til hedeplantagerne er reduceret 77%.

Få Regnskabsoversigten 2003 tilsendt

Regnskabsoversigterne for det private skovbrug i 2003 er beskrevet indgående i publikationen: "Regnskabsoversigter for dansk privatskovbrug. Beretning nr. 58. 2003". 60 sider i A4 format.

Regnskabsoversigten er gratis for de skovdistrikter som har bidraget med data. For andre medlemmer af Skovforeningen koster publikationen 150 kr. inkl. moms. Ikke-medlemmer kan erhverve oversigten for 300 kr.

Henvendelse til info@skovforeningen.dk, fax 33 24 02 42 eller tlf 33 24 42 66.

Analyse af træpriser i 2003

I dette års regnskabsoversigt er der en temaartikel om prisudviklingen på de primære træprodukter i 2003. Analysen af træpriser er lavet ud fra de månedlige indberetninger til Skovforeningens prisstatistik.

I temaartiklen vises desuden historiske tidsserier for priserne på forskellige træarter.

Prisstatistikken indeholder volumen og mængdevægtede priser for de almindeligste træarter, kvaliteter og dimensioner.

Når statistikken offentliggøres på www.skovforeningen.dk er data højst 1 måned gamle.

Nokka Skovvogne – finsk topprodukt!

NOKKA er finsk kvalitet til skoven, udviklet til et varieret behov. Kapacitet, fleksibilitet og et højt sikkerhedsniveau er nøglebegreber ved en NOKKA vogn. Fås som 7-8-9 tons med bogie som enkeltramme og som 8-9-10-12 tons som dobbeltramme-vogne. Der er på alle dobbeltramme-vognene mulighed for 4-hjulstræk. Derudover har alle dobbeltramme-vogne hydraulisk sidestyring på trækstang. Alle modeller kan leveres med hydraulisk- eller luftbremse.

Interforst K/S ■ Blåkildevej 8 ■ Stubberup ■ 5610 Assens ■ Tlf. 64 79 10 75 ■ Fax 64 79 11 75 ■ www.interforst.dk

Vi skal satse på produktion af store, værdifulde træer. Måske som dette egetræ der blev 210 år. (Arkivfoto).

Om at se træet for bar skov

Af Thomas Harttung,
præsident for Pro Silva Europa

Tre naturlove indgår i det
naturnære skovbrug.

De gode træer samler sig i
klumper, en urørt skov kan
producere en høj kvalitet, og
det er afgørende at træerne
opnår en relativt høj alder.

Der skal føres en aktiv
hugst, men ikke for meget i
de unge bevoksninger.

Tre simple naturlove er afgørende for
det naturnære skovbrug.

1. *Verden er uretfærdig...*
Vedkvalitet er ulige fordelt i be-
voksninger
2. *Træer kan selv...*
Urskove producerer bedre kvalitet
end skovdistrikter
3. *Den første m³ er den sværeste*
Tilvækst/træ er stigende med
alderen

Urskovens lov nummer 1:

Verden er uretfærdig

For de fleste økosystemer på land-
jorden gælder det, at de udvikles i
retning mod *clusters* – "klumper" i et
indbyrdes samspil. I hvert cluster
foregår der mikrosuccessioner - lang-
strakte, rytmiske processer, hvor

individider fødes/spirer vokser til,
ældes og dør.

I næsten enhver bevoksning er
der enkelttræer eller grupper af
enkeltræer, som hæver sig milevidt
over resten.

Naturlig successionsdynamik er
en meget betydelig faktor i skabelsen
af sådanne clusters.

Jo tættere man kommer et fuldt
udviklet naturnært skovbrug, desto
bedre bliver de enkelte clusters der-
for kvantitativt og kvalitativt.

Det aldersklassesevise højskovsbrug
gør det de facto umuligt at udnytte
disse uligheder. I skoledebatten tænker
man med rædsel på princippet om at
"det ikke alle kan lære, skal ingen lære".

Men vi har reelt behandlet træer
efter denne devise.

Naturnært skovbrug har i sig en enestående chance for at gøre noget særligt for de bedste træer.

Behandle dem efter fortjeneste, så at sige....

Urskovens lov nummer 2:

Træer kan selv

En af de største bekymringer i skovbruget i forhold til naturnær skovdrift er det fremtidige kvalitetsudfald.

Den drives af en i os alle indpodet urfrygt for, at naturen er grusom, skånselsløs og sjusket.

Vi opflaskes med et vulgærdarwinistisk verdensbillede om at den stærkeste overlever og at træer og andet væsen er engageret i en idel kamp for overlevelse. Men realiteten er, at komplekse økosystemer er drevet af samarbejde og langsigtet overlevelse, ikke konkurrence og kamp til døden.

Hvis man besøger urskove i Central- og Østeuropa forbløffes man over kvaliteten af den stående masse. Dette gælder i særdeleshed bøg, ædelgran og rødgran, men også eg, ask, ær og elm udvikler sig smukt. Det er som om skovene er passet af en usynlig hånd.

Forklaringen er i og for sig enkel. Det permanente kronedække i en urørt skov favoriserer aksetræerne i foryngelsesgrupperne, der finder vej igennem til det øverste kronelag. Vorwuchs (= dårligt formet opvækst) og grovere individer bliver tilbage i underskoven da de ikke udnytter halvskyggen ligeså effektivt.

Aksetræerne lever længst. Det skyldes, at svampe og insekter angriber tvegetræer og asymmetriske træer der taber dele af kronen i det sene livsforløb.

Vi er i Danmark tankemæssigt præget af situationen forud for Fredskovsforordningen, hvor en overudnyttelse af skoven førte til et katastrofalt kvalitetsfald. Vi tror nærmest at den menneskelige indgriben reddede skovene, men sandheden er, at skovene også kunne have fundet ud af det selv, hvis de havde fået fred til det.

Urskovens lov nummer 3:

Den første m³ er den sværeste – kævlemasse vokser på de store træer, ikke på de små.

Denne tredje lov er i praksis den vigtigste. Og den mest interessante ud fra et skovbrugsfagligt og økonomisk synspunkt.

Vore tilvækstoversigter og venteværditænkning er baseret på alders-

klassevist skovbrug. Men træer vokser altså i modsætning til mennesker hurtigere og hurtigere.

Matematisk kan det udtrykkes meget enkelt:

$$tm / m^3 = \emptyset / n$$

Den marginale produktionstid (tm) pr. m³ kævle er lig med en træarts-, hugst- og bonitetsspecifik konstant (\emptyset) og antallet af kævle-m³ (n), som det enkelte træ allerede indeholder.

Vi fælder træerne for tidligt

Et eksempel:

Et bøgetræ med 10 meter renbul og en brysthøjdediameter på 42 centimeter indeholder 1 m³ kævlemasse. Ifølge tilvækstoversigterne har dette træ en alder på 64 år i en bevoksning af bonitet 1 med C-hugst. Den første m³ tog det altså 64 år at producere. Konstanten \emptyset er lig 64 for denne lokalitet.

Hvis man lader dette træ vokse videre, vil det producere den næste kævle-m³ på 32 år. Den næste på bare 16 år. Og den fjerde m³ klares på sølle 8 år. Fra 2 til 4 kævle-m³ på bare 24 år.

Konklusionen er ligetil – vi skal i Danmark til at producere nogle tykkere træer. Det er den rene og skære sunde fornuft. Og vi kan ligeså godt gå i gang nu.

Vi har hidtil fældet træerne alt for tidligt.

Hvad så med rødmarven? – denne udskældte "Spilverderber". Hvad sker der med bøg, der får lov at blive gammel?

Ja hvis man vælger de rette individer i clustrene – og det er jo da enhver forstlig udvisnings fornemste opgave – så lægger man tilvæksten på rette, velformede individer med en god nedre afslutning af kronen uden døde tude, barkskader mv.

Man skåner endvidere træerne for den stress, der kendetegner en fladeforyngelse i bøg, hvor stammerne pludselig eksponeres for sollys, rodstress og forsumpningsrisiko. Men rødmarv får man - og den deklarerer rask væk 80 procent af disse kæmper fra A til B-kævler.

Men skovens ejer, offentlig eller privat, kan grine hele vejen til banken alligevel. For værdiproduktionen i 4 m³ B-kævle på 120 år er langt højere end 2 m³ A-kævle ved 96 år. Og for sin tålmodighed får man som belønning de 10-20 procent af kævlerne, der så holdt A-kvalitet i alle 4 m³.

Tilsvarende kan man beregne, at brunkernen i ask ganske vist deklarerer kævlen, men at virkningen overdøves af urskovens 3. lov.

For eg er problemet med kvalitetstab i ældre træer mindre udtalt. Vi har derfor i Danmark opereret med højere måldiameter i eg end de andre løvtræarter.

Aktiv hugst

Skal vi så til at hugge ligeså henholdende som tyskerne? Nej det skal vi ikke.

Den aktive kvalitetsfremmende danske hugst er netop vigtig for at få sat krone på eg og ask – og holde kronerne sunde og levende. I bøg skal vi nok være lidt mindre hidsige i ungdommen, for så at give los, når oprensningen er på plads.

Der kan også spares mange penge ved at holde nallerne fra de meget tætte flader eller grupper med bøgeselvforryngelse. De skal nok uddifferentiere sig af sig selv. Igen er urskovsreferencen uvurderlig. Den viser, at træer er ikke hjælpeløse, fortabte individer uden os. De kan godt selv.

Måldiameter

Jeg skal gerne overlade de detaljerede beregninger til skovøkonomer og formtalsforskere, men på Barritskov har vi sjusset os frem til at følgende måldiameter i brysthøjde og omtrentlige kævlelængder leverer 4 m³ rodkævle i gennemsnit:

Bøg 67 cm - 14 meter renbul
Ask 75 cm - 12 meter renbul
Eg 85 cm - 10 meter renbul

Vi går nu og ser på disse kommende kæmper – og gør os overvejelser om hvordan man sikrer den løbende rekruttering af fremtidstræer. Det er endnu for tidligt at konkludere noget, men erfaringer fra Schweiz tyder på, at der skal overraskende få fremtidstræer til at holde produktionen i gang.

Hvis vi ønsker, at halvdelen af hugsten skal falde i stort dimensioneret træ (med en kævleprocent på 50) og hugsten udgør 8 m³ per ha og år, skal der hugges 1 kæmpe hvert andet år. Vi regner for overskuelighedens skyld alene i bøg.

Hvis vi derefter forudsætter en succesrate på 80 % for alle træer, der når forbi den første afgørende kævle-m³, dvs. at 80 % af dem når at blive 4 m³ er regnestykket dette:

Der er brug for 56 år's produktions-tid i gennemsnit, så 28 træer gange 1,2 er tilstrækkeligt - altså 31 stk. fremtidstræer over 1 kævle m³ per hektar. Med 52 træer i et klassisk Bergentved ege-kvadratnet ved 120

år lyder det ikke helt skævt. De resterende 21 pladser kan udfyldes af juniorafdelingen (0,5 til 1,0 m³ kævle). Sådan ca. 100 stk. Og gerne så blandet som overhovedet muligt.

Det kontinuerligt producerende naturnære system adskiller sig her-

med fundamentalt fra det ensaldrende, akkumulerende system med sine lange tomgangsperioder i den sene foryngelses- og ungdomsfase.

Og det kræver, at man er villig til at se potentialet i det enkelte træ. Og så til slut noget tålmodighed.

Men det har skovbruget som erhverv brystet sig af i generationer. Måske er det ved at være tiden at tage det med tålmodigheden bogstaveligt....

Skovpriser stiger i Sverige

Priserne på skovejendomme i Sverige stiger stærkt for tiden. For Sverige som helhed var prisen i første halvår 2004 10% højere end året før.

Den del af Sverige der minder mest om Danmark er Götaland – Sydsverige op til nordenden af søen Vättern. Her var prisen i 1. halvår 2004 i snit på 302 SEK/m³sk, svarende til 43.000 dkr/ha. Priserne varierer inden for området, og de er højest i den sydlige del af Götaland og nær større byer.

Der nævnes flere årsager til at skovene er steget så meget på det seneste:

Øget træforbrug. Industrien udvider, og efterspørgslen på biobrændsel stiger. I 2003 blev der hugget 83,4 mio. m³sk, og importen var 9,4 mio. m³fub. (m³sk er den totale stammemasse, og m³fub er vedmasse under bark).

Godt råtræmarked. Den store efterspørgsel har givet stigende priser på grantømmer. Selv om prisen på færdigvarer er presset betaler savværkerne for tiden godt for at få råtræ frem.

Lave renter. Renten i Sverige er rekordlav, og det øger interessen for at investere i skov sammenlignet med fx obligationer.

Priserne på en gennemsnitlig svensk skovejendom er steget 10% på et år.

Højt prisniveau

Priserne ligger generelt højere end afkastet kan begrunde. Groft sagt er afkastet omkring 1% efter skat i forhold til den aktuelle markedsværdi. Der kan være flere årsager:

- Køberne lægger større vægt på muligheden for fremtidige værdistigninger end på det årlige afkast.
- Det kan være svært at finde andre investeringer med rimeligt afkast.
- Man kan i vid udstrækning spare

op i skoven ved at nedsætte hugsten i nogle år. Derved kan man vente med at hæve udbyttet til det tidspunkt som passer én. Hvis man køber aktier og obligationer får man udbetalt et udbytte hvert år uanset om man har brug for pengene lige nu.

- Der er ikke formueskat på skov. (I Sverige er der skat på private formuer, men ikke på erhvervsmæssige aktiver).

Vi Skogsägare 5/04 (oktober 2004)

Lunt efterår

Efteråret blev som helhed lunt med 0,8 grader over normalen. Antallet af soltimer blev 1/3 mere end det plejer, mens nedbøren blev normal for årsiden.

Af markante hændelser kan nævnes

Tabellen viser gennemsnit for hele landet, i parentes normalen.

	September	Oktober	November	Efteråret
Temperatur	13,7 (12,7)	9,6 (9,1)	5,4 (4,7)	9,6 (8,8)
Nedbør	74 (73)	107 (76)	55 (79)	236 (228)
Soltimer	187 (128)	104 (87)	66 (54)	357 (269)

en lang sensommerperiode i september, den første frost d. 9. oktober om morgenen, en weekend i oktober med 30 timers uafbrudt regn i dele af landet, og stormen d. 18. november der især var kraftig langs den jyske vestkyst.

**JIFFY-
Dækrodsplanter?
Spørg FORSTPLANT!**

JJ Skovservice

v/Jens Johansen · Vadet 2 · DK 4660 St. Heddinge
tlf. +45 56 50 32 02 · fax +45 56 50 32 03
mobil +45 20 45 82 02

Alle skoventreprenøropgaver udføres

Besøg os på www.jjskovservice.dk

Junckers effektiviserer

Junckers Savværk i Køge fortsætter med at gøre produktionen mere rationel efter den nye ledelse er tiltrådt. Og der bliver gjort op med mange etablerede rutiner.

Et af de vigtige punkter har været at nedbringe lagrene for at undgå at binde så meget kapital. Værdien af lageret er allerede nu nedbragt med 7%, og målet er en reduktion på 40%.

Råtrælageret har typisk været på 60.000 m³ som gennemsnit over året. Man har ønsket en stor stødpude hvis det blev dårligt vejr så man ikke kunne få træ ind.

Det var måske rigtigt dengang alt træet kom fra Danmark. Men i dag kommer træet mange steder fra – et stort område i Tyskland (80%), Polen (12%) og Norden (8%). Samtidig er trafikforbindelserne blevet bedre med nye broer, og derfor håber man at kunne nøjes med 30.000 m³ fremover.

Den største effektivisering kan i princippet opnås på lageret af færdige brædder. Man har hidtil haft et ønske om at kunne levere alle brædder med kort varsel, ofte under et døgn. Men det vil man gå bort fra.

Der er omkring 600 varenumre, men kun 25 numre står for 80% af den samlede mængde. Hvis man fremover kun vil levere de mest solgte

“Harmony” er den mest populære sortering af bøg hos Junckers, og den kunne udgøre 50% af afsætningen. Men når kævlerne skæres op bliver der kun 30% i denne sortering. Hvordan løses det problem?

varer fra dag til dag, så kan færdigvarelageret nedbringes fra 320.000 m² gulv til 80.000 m². De øvrige varenumre skal så skaffes fra råbræddelageret og leveres inden for få dage. Det samme gælder varer til projektmarkedet (dvs. større nybyggerier) hvor leveringstiden er længere.

Et tredje projekt går ud på at få naturen til at passe til afsætningen – eller omvendt. For parketstavene sorteres i tre kvaliteter som ikke nødvendigvis stemmer med mulighederne for afsætning.

Bøgekævlerne giver således omkring 30% “Harmony” (den næst-

bedste sortering), men hvis man kunne skaffe varen kunne den udgøre 50% af salget. Og hvis man øger opskæringen så man får nok “Harmony”, bliver der lavet for meget af de to øvrige sorteringer.

Så nu diskuterer man om man skal ændre priserne på de tre sorteringer så afsætningen svarer til hvad naturen tilbyder. Eller om de skal ændre sorteringen, så der bliver en bredere definition af “Harmony”. Det kan godt give debat mellem salgsafdelingen og produktionsafdelingen.

Kilde:Ingeniøren 12.11.04

**Dansk Skovforening ønsker
alle SKOVENS læsere og
annoncører en rigtig glædelig
jul og et godt nytår**

**Vi takker samtidig for
det gode samarbejde i det
forløbne år.**

Musegift – ny trussel mod rovfugle

Nye undersøgelser viser, at gift mod rotter og mus kan dræbe rovfugle og ugler. Det oplyser Dansk Ornitologisk Forenings medlemsblad Fugle og Natur 4/04.

I Danmark er der nu påvist forhøjede koncentrationer af musegift i slørugle, stor hornugle, tårnfalk, musvåge og råge. Hos slørugle, tårnfalk og musvåge er giftkoncentrationerne så høje, at musegiften må antages at være den direkte årsag til fuglens død.

Den engelske ekspert Ian Carter fra English Nature oplyser til DOF, at koncentrationer af musegift i leveren er dødelige, når de er højere end 0,3-0,4 mg/kg. Koncentrationer højere end 0,1 mg/kg anses for at være en medvirkende dødsårsag for rovfugle og ugler.

I England er der siden 1998 fundet mere end 30 døde glenter, musvåger og slørugler, hvor giftkoncentrationerne stærkt antyder, at dødsårsagen er ophobet musegift i fuglene.

Bromadiolon er den mest anvendte musegift i Danmark, og den gift der påvises i de højeste koncentrationer hos rovfugle og ugler. En tårnfalk fra Amager, der i august 2004 sad på et gærde og en time efter faldt død om, havde en koncentration på 0,79 mg/kg i leveren.

Stofferne ophobes i fuglene, fordi de har svært ved at udskille stofferne, når de fx har fortæret en mus eller rotte med gift i sig. Giften rammer formentlig især de fuglearter der lever af ådsler (fx glenter og musvåger) eller som æder mange mus og rotter i områder hvor der lægges gift ud (fx ugler og tårnfalk).

Dansk Ornitologisk Forening har ved flere lejligheder anbefalet, at det helt forbydes at lægge muse- og rottegift ud i naturen:

“Især ved fasan- og vildtfoderpladser og i kulturer bliver der lagt gift ud mange steder. Statsskovene er holdt op med at bruge musegift de fleste steder. Det viser, at også privat-skovene bør kunne klare skovdriften uden brug af giftstoffer”, siger biolog Knud N. Flensted fra DOF. Det er kun i bygninger og ved tekniske anlæg, at det indtil videre endnu er forsvarligt at bruge rotte- og musegift, men kun i strengt nødvendigt omfang”.

Kilde: Pressemeldelse fra DOF 15.11.04 og Fugle og Natur 4/04

Om musegifte

I Danmark blev der i 2003 solgt 420 tons muse- og rottegift, hvoraf 3.481 kg var aktivstof. Mængden af aktivstof er øget med ca. 75% fra 2001 til 2003.

I Danmark er der godkendt 7 aktivstoffer til forgiftning af mus og rotter: Brodifacoum, bromadiolon, chlordane, coumatetralyl, difenacoum, difethialon og flocumafen. Med undtagelse af chlordane er der tale om antikoagulerende medførere at blodet ikke kan størkne. Dyrene dør derfor af blødninger i led og indre organer.

Undersøgelser af mulige forgiftninger foretages af Danmarks Fødevareforskning, afd. for fjerækær, fisk og pelsdyr. En analyse for rodenticider koster 2237,50 kr pr. fugl.

Det er gratis at indlevere dødfundne rovfugle og ugler til undersøgelse. Hvis der er en underbygget mistanke om forgiftning betales undersøgelsen af Danmarks Fødevareforskning og Skov- og Naturstyrelsen.

Juletræ til Berlin

For fjerde år i træk er det et dansk juletræ der pryder Potsdamer Platz i Berlin. Årets træ er 16 m højt og kommer fra Valdemarslund i Nordsjælland.

Der er tale om en bevoksning af nordmannsgran fra 1968 hvor de fleste for længst er solgt som almindelige juletræer. Enkelte er blevet stående og er solgt, men med årets træ er der ikke flere tilbage. Frøet stammer fra en smuk bevoksning af nordmannsgran i Dallerup Skov syd for Horsens. Bevoksningen findes ikke længere.

Kronborg statsskovdistrikt har fået 40.000 kr for træet. Hertil kommer transport mv., så den samlede salgspris bliver mellem 100.000 og 150.000 kr. Køberen er Sony Center der ejes af en gruppe internationale investorer som gerne vil have et træ fra udlandet.

Kronborg distrikt sælger hvert år 4-5 store torvetræer til større byer i Europa. I år har distriktet således også solgt et træ til London.

Kilder: Helsingør Dagblad 17.11.04, Skov og Natur 20/04

Fældning af de helt store juletræer er en kompliceret opgave. Billedet viser det første danske juletræ der blev opstillet på Potsdamer Platz i Berlin – det var 21,4 m og blev skovet i Gribskov i november 2001. I Skoven 12/01 står mere om skovningen og om statsskovenes priser på torvetræer.

SKOVEN

UDGIVET AF DANSK SKOVFORENING

Amalievej 20, 1875 Frederiksberg C
Tlf. 33 24 42 66, Fax 33 24 02 42

e-mail til Dansk Skovforening: info@skovforeningen.dk

e-mail til redaktionen: sf@skovforeningen.dk
ln@skovforeningen.dk

Hjemmeside: www.skovforeningen.dk

36. ÅRGANG 2004

Redaktion: Søren Fodgaard (ansvarshavende) – Liselotte Nissen

SIDETAL FOR ÅRETS HÆFTER

1.....	1-44	6-7	245-296
2.....	45-96	8.....	297-348
3.....	97-140	9.....	349-400
4.....	141-192	10.....	401-452
5.....	193-244	11.....	453-504
		12.....	505-548

Med Skoven 11/04 fulgte Skovbrugets Indkøbsguide 2005.

STIKORDSREGISTER

Der henvises til hver artikel med et eller flere stikord. Der anvendes i reglen både et meget specifikt ord, fx. *MDF plader* eller *kronhjørnt*, og et mere generelt ord, fx. *“anvendelse af træ”* eller *“fauna”*.

Metoder til kulturanlæg og bevoksningspleje er anbragt under kulturteknik og bevoksningspleje. Dyr og planter er normalt anbragt under stikordene *Fauna*, *Insekter*, *Flora*, *Vildt*. Skovtræer skal søges under den enkelte træart.

Projekter med skovrejsning er opført under skovrejsning.

Træ anvendt til forskellige formål er som regel opført under *Anvendelse af træ* og *Huse af træ*. Afsætning af træ er opført under *Marked*.

Foramtale af arrangementer indgår ikke i indekset.

Artikler om udlandet kan søges under de enkelte lande.

A

- Adgangsregler, nye skilte 439, 475-481
se også friluftsliv
- Administration, se økonomi, kortlægning
- Afdelingssten, von Langen 536
- Afgrænsning, se landskabspleje
- Afkast, se økonomi
- Afsætning, se certificering, hugst, marked, økonomi
- Afværgemidler, se kulturteknik
- Aggregat, se skovningsaggregat
- Agromek, 2004 udstilling 64
- Andre indtægter, se økonomi
- Anlæg af kultur, se kulturteknik
- Annoncering af boliger 457
- Ansvaret, miljøskader, EU-direktiv 301
- Anvendelse af træ*
- finer brugt til tøj 24
- eg til vikingskib 217
- papir, udvikling af 450
- papirproduktion globalt 292
- se også brænde, certificering, flis, fyring, huse af træ, markeder, møbler, papir, vedegenskaber
- Arbejdsmiljø*
- miljøvenligt arbejdstøj 440
- vibrationer i maskiner 208
- Arbejde i skov, se kulturteknik, skovning, udkørsel, udsøbning
- Arkitektur, se huse af træ
- Arvemateriale bevares, Rågø 90
- Ask*
- ask og bøg i fremtidens naturskov . . 224
- ask og rødel, udrensning 385
- såning på stormfaldsareal 392
- Aske fra træ til beton 216
- Asp, rodskud fra 275
- Automatisering skovmaskiner 491
- B**
- Baltikum, skovkøb, Hedeselskabet . . . 265
- Bedøvelse af kronvildt 46
- Bekæmpelsesmidler, se insekter, kulturteknik
- Benzin, etanol laves af pil 240
- Beskatning, se skat

- Beskæring, grensaks 376
- Bevoksningspleje*
- udrensning ask-rødel blanding 384
- udrensning bøg 379
- udrensning, bøg, geometrisk 421
- se også hugst, kulturteknik, skærmstilling, naturnær
- Biobrændsler, se brænde, energi, flis, fyring
- Biodiversitet, se certificering, natur-
- Bioenergi og biomasse, se brænde, energi, fyring
- Bjælkehus, se huse af træ
- Bjørneklo, Weed-roller 165
- Bladtab, se skader på skov
- “Blomsten” EU mærke til arbejdstøj . . 440
- Boligmarked, se udlejning
- Borrelia, se skovflåt
- Brand, se skovbrand
- Brænde/brændsel*
- brændekløver Bucher 65
- brændehugning, energiforbrug til . . . 292
- se også energi, flis, fyring, hugst, træpiller
- Brændeovne, se fyring
- Bunker, rumfangsmåling 345
- Byggeri i skov, se skovlov
- Bygning, se huse af træ, udlejning
- Bynær skov, ønsker til b. 119
- se også skovrejsning, friluftsliv
- Bæredygtig drift, egedyrkning 532
- se også certificering, naturnær, skovprogram
- Bøg*
- bøg og ask i fremtidens naturskov . . 224
- dækrodsplanter 80
- slimflod 372
- såning på stormfaldsareal 392
- udrensning 379, 421
- se også anvendelse af træ, hugst, marked, skader på skov, vedegenskaber
- Børnehaven i skov*
- børns trivsel i skov 18
- “Rødderne” v. Fåborg 18, 170
- byggeri i skov 101
- lovgivning, kontrakter 266
- skovens erfaringer med b. 170, 266
- Børn i skov, se friluftsliv, undervisning
- C**
- Certificering*
- debat på medlemsmøde 153
- dobbeltcertificering (PEFC og FSC) . . 73
- efterspørgsel 510
- FSC forhandlinger i Sverige 73
- FSC areal i alt 334
- gensidig anerkendelse 510
- Hedselskabet og PEFC 516
- Hvalsø Savværk med PEFC 383
- misbrug af FSC 73
- merpris for PEFC træ i Sverige 73
- PEFC areal i danske skove 334, 489
- PEFC areal i alt 334
- PEFC nyt globalt 512
- PEFC seminar i DK 510
- skovdyrkerforeninger og PEFC 516
- statsskove certificeres 514, 515
- strukturering af data 236
- valg af PEFC i Danmark 130, 131
- valg af træ til køkken, Spekva . . 94, 130, 131
- CO₂

- bekæmper insekter i eksporttræ 242
- skovbrugets bidrag til Kyoto 238
- se også global opvarmning
- Containerplanter, se dækrodsplanter

D

- Dansk Skovforening*
- ekskursion Trolleholm 306, 406, 412, 415, 416
- generalforsamling 04 302, 304
- samarbejde med
- skovdyrkerforeninger 303
- Deklaration om skove 360
- Digitale kort, se kortlægning
- DM, udkørsel og skovning 364
- Douglas
- foryngelse på Salten Langsø 418
- stammer til Aalborg Zoo 418
- Driftsteknik, se kulturteknik, maskin-, skovningsmaskine
- Driftsøkonomi, se økonomi
- Drivhuseffekt, se CO₂
- DST*
- 1/04 og 2/04 347
- årgang 2004 546
- Dyrehaven, indfangning af kronvildt . . 146
- Dyreliv, se fauna, insekter, vildt
- Dyrkning, se de enkelte træarter, kulturteknik, bevoksningspleje, bæredygtig, naturnær
- Dæk fra Nokian 342
- Dækrodsplanter*
- besøg hos Odlarna i Sverige 74
- bøg og eg (kvalitet, produktion) 80
- debat på ekskursion 406
- forsøg med overlevelse sandet jord . . 336
- mikroplanter, forsøg 338
- roddeformation 68, 338
- rodudvikling af d. 68
- Trolleholm metoder 406
- valg af containere 68
- Dødt ved
- mængder af i Europa 243
- nedbrydning af 123
- E**
- Effekter, se hugst, marked
- Eg*
- bæredygtig drift 532
- dækrodsplanter 80
- eg fældes med økse til vikingskib . . 217
- hovedtræer 528
- kvalitetstræ dyrkning 528, 532
- naturforyngelse 466, 470
- sommerplantning af eg 180, 241, 406
- svampeangreb, visneskimmel 446
- såning på agerjord 415
- såning på stormfaldsareal 392
- vanris bekæmpelse 528
- se også anvendelse af træ, flis, hugst, skader på skov
- Egekrat
- skovbrand i Kærgård plt. 432
- stævning af 242
- Ejendomsret, indgreb i, leder 405
- Ejendomsskat*
- leder om lavere skat 5
- statsministeren om e. 10
- se også økonomi
- Ekskursion, se Dansk Skovforening
- Eksport, se markeder
- Elg, se skader på skov

- Energi**
 - energiforbrug til brændehugning ... 292
 - etanol laves af pil, til benzin ... 241
 se også brænde, flis, fyring, træpiller
 Entreprenører europæisk organisation ... 490
 Ergonomi, se arbejdsmiljø
 EU mærkning af arbejdstøj ... 440
 Eucalyptus, gave til kronprinsepar ... 255
 Europas skove, kort over ... 232
- F**
Fauna
 - fuglekasser ... 374
 - havørn ynglesucces ... 344
 - isfugl, redebygning ... 388
 - natravn, biologi, levevis ... 279
 - menneskers oplevelse af dyr i naturen ... 354
 - rovfugle ulovlig bekæmpelse ... 183
 - rovfugle trues af musegift ... 526
 - mest populære dyr i brevkasse ... 190
 - ræv fra land og by ... 387
 - slørugler mangler mus ... 347
 - trækfugle og klimaændringer ... 527
 se også insekter, vildt, trafik
 Filoc fileværktøj til motorsave ... 204
 Finer brugt til tøj ... 24
 Fjernvarme, se fyring, energi, træpiller
Flis
 - i nye varmeværker ... 26, 191
 - måling af rumfang i bunker ... 345
 se også brænde, energi, fyring, hugst, træpiller
 Flishugger
 - Jenz, traktor monteret ... 474
 - Junkkari ... 65
 Flora, skovbundsarter i hegn ... 482
 Flådeeg fældes med økse ... 217
 Flåt, se skovflåt
 Forsikring mod skovbrand ... 322
 Forstkandidat, se uddannelse
 Forstzologi, se insekter
 Forgasning, se energi, træpiller
 Forurening
 - fra brændeovne ... 230, 343
 - fra giftdepot i Kærgård plt. ... 430
 se også skader på skov
 Forryngelse, se kultur
 Forædling, se anvendelse af træ, frøforsyning, savværker, økonomi
 Frankrig
 - stormfald 1999 opgjort ... 209
 - tørke ... 13
 Fredskovspligt, se skovlov
 Frederik, kronprins, gave til ... 255
Friluftsliv
 - baderampe til handicappede ... 450
 - fri overnatning i statsskove ... 320, 429
 - "Himmelhøj" naturlegeplads ... 464
 - indvandrere bange for naturen ... 190
 - oplevelse af dyr i naturen ... 354
 - parcelhusejere køber skov ... 287
 - rettelser på skovskilte ... 313
 - nye skilte ... 439, 475-481
 - "Safari" i naturen, Thy ... 494
 - "Sort sol" beskyttet varemærke ... 489
 - sparekasse køber lokal skov ... 448
 - støj og musik i skoven ... 37
 - værdi af skovbesøg ... 447
 - økobase, Kongelunden ... 358
 - ønsker til friluftsliv ... 259
 se også adgangsregler, børnehave, bynær skov, Skovens Dag, teltpladser, undervisning, uddannelse
 Frøforsyning, høst af skovfrø ... 492
 se også forædling
 FSC, se certificering
 FSL, se Skov & Landskab
 Fugle, se fauna
Fyring
 - brændeovne forurener ... 230, 343
 - styring af f. Flexcontrol ... 65
 - træaske til beton ... 216
 - USA, flis og hugstaffald ... 32
 se også brænde, energi, flis, træpiller
 Fældning, se skovning, bevoksningspleje
 Færdsel i skov, se adgangsregler, friluftsliv
- G**
 Gas, se fyring, energi, træpiller
 Gavntræ, se hugst, marked
 Genbevaring træer og buske, Rågø ... 90
 Genetik, se forædling
 Genmodificerede træer ... 240, 439, 439
 Giftdepot i Kærgård klitplantage ... 430
 Global opvarmning, genmodificerede træer ... 438
 se også CO₂
 Gran, se rødgran, anvendelse af træ
 Grenfældningssaks ... 376
 Grundvand, især under skov
 - privat vandværksskov (Næsby) ... 133
 - fra skovrejsning ... 27
 se også skovrejsning
 Græsning, se landskabspleje
 Græsslåning
 - Cabe ... 342
 - græstrimmer Flexblade Nylsaw ... 343
 - Spider, fjernstyret ... 376
 - Zero, Grasshopper, Nibbi ... 66
 Grønne bevægelser, se certificering
 Gødning
 - cadmium i kunstgødning ... 294
 - til juletræer, ny g. ... 169
 - til juletræer, organisk ... 118
- H**
 Habitatområder, se Natura 2000
 Handel, se certificering, marked
 Handicappede, baderampe ... 450
 Harvning, se kulturteknik
 Havørn, ynglesucces ... 344
 Hedepleje, se naturpleje, kulturteknik
 Hedeselskabet
 - certificering PEFC ... 516
 - regnskab 2003 ... 222
 - skovkøb Baltikum ... 265
 Hegn og skovbundsarter ... 482
 se også kulturteknik, landskabspleje
 Herbicider, se kulturteknik
 Hestekastanje minérmøl ... 185
 "Himmelhøj" naturlegeplads ... 464
 Historie, se skovhistorie
 Hjemmeside, se internet
 Hjorte, se fauna
 Hovedtræer eg ... 528
Hugst
 - i Danmark 2003 ... 442
 - globalt ... 132
 se også marked, skovning, skovplanlægning, vedegenskaber
 Huse udlejning, se udlejning
- Huse af træ
 - antal træhuse i DK, ... 51
 - fordomme om h. ... 51
 se også anvendelse af træ
 Hvidløg mod skovflåt ... 179
 Hybridlærk, se lærk
- I**
 Ikea, leverandører til ... 489
 Import, se flis, marked
 Indtægter, se økonomi
 Indvandrere og naturen ... 190
 Information, se friluftsliv, marked, Skovens Dag, museum
Insekter mv.
 - i. bekæmpes med CO₂ i eksporttræ ... 242
 - insektmidler, nyt om ... 162
 - kastanie minérmøl ... 185
 - stribet vedborer, angreb på tømmer ... 134, 216
 se også kulturteknik, planteskoler, skader på skov
 "Integreret produktion" juletræer ... 541
 International skovpolitik, se certificering, marked
 Investering i skov, se skovsalg, økonomi
 Isfugl, se fauna
- J**
 Jagt, se fauna, vildt
 Jagt- og Skovbrugsmuseum, se museum
 Jiffy planter, se dækrodsplanter
 Jordbearbejdning, se kulturteknik
 Juletræer, se pyntegrønt
Junckers Savværk
 - rationalisering ... 370, 525
 - regnskab ... 370
 - videreførelse ... 161
- K**
 Kemisk bekæmpelse, se insekter, kulturteknik
 Kina og genmodificerede træer ... 439
 Klima
 - påvirkning af bøg og ask vækst ... 224
 - påvirkning af trækfugle ... 527
 - temperatur globalt siden 1860 ... 42
 - træ violiner påvirket af k. ... 73
 se også vej
 Klimaskader, se skader på skov
 Klimaoplysninger om en måned bringes to måneder efter den pågældende måned
 Klippegrønt, se pyntegrønt
 Komatsu Forest (Valmet, Partek) ... 82
 Kort over Europas skove ... 232
 Kortlægning
 - digitale kort i 20 år ... 176
 - ved certificering, data struktureres ... 236
 Kraftvame, se fyring, energi, flis
 Kronprinseparret, gave til ... 255
 Kronvildt, se vildt
 Kræfthelbredelse fra rødgran ... 488
 Kulstofbinding, se CO₂
Kulturteknik
 - beskæring, grensaks ... 376
 - græstrimmer Flexblade Nylsaw ... 343
 - insektmidler, nyt om ... 164
 - kulturanlæg ved meget vildt ... 120
 - kulturanlæg sandet jord ... 336
 - Logo afprøves ... 376
 - MaisTer nyt ukrudtsmiddel ... 167

- planteplade af pap 375
 - planteværnsmidler, nyt om 162
 - rygsprøjte Berthoud 378
 - sommerplantning af eg 180, 241
 - sortering af planter 339
 - spor, tilplantning af 210
 - sprøjte til flydende gødning 64
 - tilplantning af spor 210
 - Titus nyt ukrudtsmiddel 167
 - Trolleholm kulturmetoder 406
 - tågesprøjte Scan-Sprayer 64, 378
 - ukrudtsmidler, forsøg 376
 - ukrudtsmidler, nyt om 162
 - Weed-roller mod bjørneklo 165
 - se også bevoksningspleje, dækrodsplanter, flis, insekter, landskabspleje, naturpleje, naturnær skovdrift, pyntegrønt, skovrejsning, såning, tilskud
 - Kunst, skulpturer af træ 386
 - Kunstgødning, se gødning
 - Kvalitet af ved, se vedegenskaber
 - KVL, se Landbohøjskolen
 - Kvæghold, se naturpleje, landskabspleje
 - Kvælstof, se grundvand, skader på skov
 - Kyoto, se CO₂
 - Kæde, se motorsav
 - Kærgård klitplantage
 - giftdepot 430
 - skovbrand i egekrat 432
 - Kørsel, se udkørsel
- L**
- von Langen, afdelingssten 536
 - Landbohøjskolen, navn 484
 - Landskabspleje*
 - hegnsklipping EMS Elkær 66
 - Lille Vildmose 366
 - skovkvæg i Frøslev Mose 102
 - EU støtte til overdrev 397
 - se også naturpleje, kulturteknik
 - Langesø messe 374
 - Laos, såning af skov 501
 - Leje af huse, se udlejning
 - Lille Vildmose nationalpark 366
 - Lovgivning, se adgangsregler, ejendoms-skat, naturbeskyttelseslov, skovlov
 - Luftforening, se skader på skov
 - Lærk*
 - europæisk lærk overset? 328
 - hybridlærk kulturanlæg 328
 - hybridlærk vedegenskaber 328, 331
 - vestamerikansk lærk 328
 - Læserrejse Vancouver Island 58, 179
 - Løvenholm, sitka, tyndingsfri drift ... 124
 - Løvtræbælter mod skovbrand 322
 - Løvtræmarked, se hugst, marked
- M**
- MaisTer nyt ukrudtsmiddel 167
 - Mangfoldighed, se natur-, fauna, flora
 - Mangroveskov, Vietnam 86
 - Marginaljord, se skovrejsning
 - Markeder*
 - globalt ti år frem 497
 - insekter bekæmpes med CO₂ i eksport-træ 242
 - leder om forbedring 145
 - løvtræsavværker i DK 158
 - medlemsmøde 153
 - nyt savværk, Dansk Træemballage. . 424
 - nåletræ savværker i DK 154
 - papirproduktion globalt 292
 - pyntegrønt marked 184
 - råtræmarked februar 2004 106
 - råtræmarked juni 2004 260
 - råtræmarked oktober 2004 458, 462
 - skader på tømmer fra stribet vedborer 134, 216
 - trælast i Danmark 498
 - vandlagre fra stormfald 209
 - værdikæde analyse Norden 360
 - se også anvendelse af træ, certificering, hugst, stormfald, økonomi
 - Maskinskovning, se skovningsmaskiner
 - Mekanisering, se kulturteknik, skovningsmaskiner
 - Miljø, se fx natur-
 - Miljøbevægelser, se certificering
 - Miljømærkning, se certificering
 - Miljøskadedyret, EU, leder 301
 - Mikroplanter, se dækrodsplanter
 - Mobilmast, afgift fra 449
 - Mobilsave, priser på 190
 - Motorsav
 - Filoc fileværktøj 204
 - Oregon Vibe-Pan kæde 265
 - skovning af stor dougals 418
 - Stihl MS 210 m. Ergo Start 294
 - Stihl MS 361 138
 - Stihl Rapid Super Comfort kæde ... 138
 - Stihl Ergostart, Multimaskine 64
 - Musegift og rovfugle 526
 - *Museum, Dansk Jagt- og Skovbrugsm.*
 - aktiviteter 203, 335
 - udstilling om moderne skovbrug ... 52
 - udstilling af skulpturer 386
 - Mærkning, se certificering
 - Møl, se insekter 185
- N**
- Nationale naturområder, se nationalparker
 - Nationalparker
 - Lille Vildmose 366
 - "Safari" i naturen, Thy 494
 - Natrav, biologi, levevis 279
 - Natura 2000
 - leder 49
 - ifølge nye love 311, 314
 - *Naturbeskyttelseslov*
 - debat på DS generalforsamling 302
 - gennemgang af ny lov 312
 - leder om lovforslag 49
 - leder om færdig lov 249
 - ændringer i lovforslag 50
 - Naturforryngelse, se kulturteknik, naturnær
 - Naturlegeplads, se friluftsliv
 - Naturlejrpladser, se teltpladser
 - Naturlig mangfoldighed, se biodiversitet
 - Naturligt forfald, udvalg af træer til .. 122
 - *Naturnær skovdrift*
 - debat om ekstensiv drift og kvalitet . 340
 - debat om vækst og hugstbehandling 523
 - naturforryngelse af stilkeg 466, 470
 - på Skov- og Naturstyrelsens arealer . 434
 - i Klosterheden 434
 - se også bæredygtig drift, certificering, kulturteknik
 - Naturområder, nationale, se nationalparker
 - Naturpleje, se landskabspleje, kulturteknik
 - Naturskov, bøg og ask konkurrence .. 224
 - Naturvejledning, se friluftsliv, under-visning, Skoven-i-Skolen
 - Naturværdier i skov
 - debat på DS generalforsamling 302
 - se også skovstatistik, skovpolitik, skovlov, naturbeskyttelseslov
 - Nedbrydning af træ i urørt skov 123
 - Nobilis, se pyntegrønt
 - Nokian dæk 342
 - Nordisk skovbrug
 - hjemmeside om familieskovbrug ... 517
 - værdikæde 360
 - Nordmannsgran, se pyntegrønt
 - Norge, såning i skov 38
 - Ny skov, se skovrejsning
 - Nåletab, se skader på skov
 - Nåletræmarked, se hugst, marked
- O**
- Odlarna planteskole i Sverige 74
 - Offentlighedens adgang, se adgangsregler
 - Offentligt ejede skove, se Skov- og Naturstyrelsen
 - Omkostninger, se økonomi
 - Orenæs, høst af ramsløg 198
 - Overnatning i naturen, se teltpladser
 - Overdrev, se landskabspleje
- P**
- Papir, se anvendelse af træ
 - Parkvirksomhed, diplomuddannelse . 263
 - PEFC, se certificering
 - Pesticider, se kulturteknik, insekter
 - Pil
 - til benzin 240
 - flettet pil til stol 391
 - Piller, se fyring, træpiller
 - Planlægning, dialogbaseret skovp. i Vietnam 86
 - se også kortlægning, økonomi
 - Plantageforsikring, Dansk 322
 - Plantebank, Rågå 90
 - Plantebeskyttelse, se insekter, kulturteknik
 - Planterforsyning, se frøforsyning, kulturteknik
 - Plantenavne, europæisk liste 202
 - Planteplade af pap, se kulturteknik
 - *Planteskoler*
 - fremtiden for (debat) 186
 - Odlarna, svensk p. 74, 406
 - sortering, forsøg med 339
 - se også dækrodsplanter, frøforsyning, kulturteknik
 - Plantesystem, se dækrodsplanter, kulturteknik
 - Plantetyper, se dækrodsplanter
 - Planteværn, se kulturteknik
 - Plantning, se kulturteknik, dækrodsplanter
 - Pleje, se bevoksningspleje, kulturteknik, landskabspleje
 - Plug+1, se dækrodsplanter
 - Pløjning, se kulturteknik
 - Politik, se skovpolitik
 - Praktikpladser, se uddannelse
 - Pris, se Træven, Årets
 - Priser, se marked, økonomi, regnskaber
 - Privatskovs regnskaber, se regnskaber
 - Produkter af træ, se anvendelse af træ
 - Produktion af træ, se hugst, marked
 - Proveniens, se frøforsyning og de enkelte træarter
 - Publikum, se friluftsliv
 - *Pyntegrønt*
 - grenretter til juletræer 169

- hækklipper til juletræer 169
 - "Integreret produktion" juletræer . . . 541
 - juletræ til Berlin 526
 - juletræsgødning 169
 - klippemetode i nobilis 118
 - markedet 184
 - organisk gødning til juletræer 118
 - proveniensvalg i nobilis 121
 - træbremse til vækstregulering 168
 se også kulturteknik
- R**
- Ramsløg, høst af 198
 Redskaber, se brænde, flishugger, kulturteknik, maskin-, landskabspleje, museum, skovning, udkørsel, udslæbning
 Regnskaber
 - Hedeselskabet 2003 222
 - privatskove 2003 518
 se også økonomi
 Rekreation, se adgangsregler, friluftsliv
 Renholdelse, se kulturteknik
 Rhododendron, svampeangreb 446
 Ringmærkning, se fauna
 Rodskud fra asp 275
 Rovfugle, se fauna
 Rumfang, måling af bunker 345
 Rusland, træpiller fra 36
 Ræv, se fauna
 Rødgran, stof fra r. helbreder kræft . . 488
 se også anvendelse af træ, hugst, skader på skov, stormfald
 Rådyr, se fauna, trafik, vildt
 Rådyrkølle, grubestegt 494
 Rågø, plantebank 90
 Råtræ, se savværksdrift, hugst, marked, stormfald
- Sa-sk**
- "Safari" i naturen, Thy 494
 Salg, se marked, økonomi
 Salten Langsø, douglas skoves 418
 Samfundsøkonomi, se økonomi, skovpolitik
 Sav, se motorsav
 "Savannetræer", se douglas
 Savværksdrift
 - Søholt Savværk lukker 445
 - Dansk Træemballage nyt savværk . . 424
 se også Junckers, markeder
 Selvforyngelse, se kulturteknik, naturnær
 Sitkagran, tydingsfri drift 124
 Skadedyr, se fauna, insekter, kulturteknik, skader på skov
 Skader på skov
 - elge skader skov 449
 - klimaet og vækst af bøg og ask . . . 224
 - slimflod bøg 372
 - visneskimmel på eg og rhododendron 446
 se også fauna, friluftsliv, insekter, stormfald, vildt, tørke
 Skat, se ejendomsskat, økonomi
 Skibstræ, se anvendelse af træ
 Skilte, se friluftsliv
 Skoler, se undervisning, uddannelse
 Skoleskov, se undervisning
- Skov**
- Skov & Landskabskonferencen 04 . . . 118, 185, 238, 242
 Skovanlæg, se skovrejsning, kulturteknik
 Skovbesøg, se friluftsliv
 Skovbrand
 - egekrat i Kærgård klitplantage 432
 - risiko for s. i tørre skove i USA 32
 - Stenbjerg klitplantage 315
 - tabsforsikring mod skovbrand 322
 - tilskud til løvtræbælter mod s. 322
 Skovbrugsmuseum, se museum
 Skovbørnehave, se børnehave
 Skovdyrkerforeninger
 - certificering PEFC 516
 - Jacobs Skov i Litauen 447
 - samarbejde med Skovforeningen . . 303
 Skovdyrkning, se de enkelte træarter, bevoksningspleje, kulturteknik, bæredygtig, naturnær
 Skovdød, se skader på skov
 Skovens Dag
 - foromtale Skovens Dag 2004 8, 150
 - hæftet "Alt om skoven" 256
 - i Klinteskoven 2003 7
 - i Lindholt 2003 6
 - reportager 250
 - undersøgelse af folks ønsker til skov . 258
 Skovflåt
 - hvidløg mod s. 179
 - skader fra 282
 - livscyklus 282
 - TBE (ny sygdom) 240
 Skovforening, se Dansk S.
 Skovfrø, se frø
 Skovgæster, se friluftsliv
 Skovhistorie, von Langen, afdelingssten 536
 se også museum
 Skovindustri, se træindustri
 Skov- og landskabsingeniør, se uddannelse
 Skov- og landskabsfagtekniker, se uddannelse
 Skov & Landskab (nyt center) 67
 Skovkort, Europas skove 232
 se også kortlægning
 "Skovkvæg" i Frøslev Mose 102
 Skovlov
 - byggeri i skov 101
 - debat på DS generalforsamling . . . 302
 - gennemgang af lov 308, 311
 - ændringer i lovforslag 50
 - leder om lovforslag 49
 - leder om færdig lov 249
 se også naturværdier (habitatområder)
 Skovmaskiner, se maskinførere, skader, skovningsmaskiner, kulturteknik, museum
 Skovning, se motorsav, flishugger, hugst, skovningsmaskine, udrensning, økse
 Skovningsmaskiner, automatisering . . 491
 se også flis, motorsav, udrensning
 Skovplantning, se kulturteknik, skovrejsning
 Skovrejsning
 - boliger sælges vha. ny skov (Benløse) . 83
 - Glumsø 346
 - grundvand under skov 27
 - privat vandværksskov 132
 - Roskilde og Ringsted 264
 - såning af eg 415
 se også kulturteknik, tilskud
 Skovskilte, se friluftsliv
 Skov- og Naturstyrelsen
 - fri overnatning 320, 429
 - naturnær skovdrift 434
 - ny struktur 321
 Skovstøtte, se tilskud
 Skovsundhed, se skader på skov
 Skovtraktor, Valtra 375
 Skovtræforædling, se forædling
 Skovtur, se friluftsliv
 Skovøkonomi, se økonomi
 Skåret træ marked, se marked
- Sl-Så**
- Slimflod, se skader på skov
 Slørugler, se fauna
 Sommer, se vejret
 "Sort sol" beskyttet varemærke 489
 Sortimenter, se hugst, marked
 Sparekasse køber lokal skov 448
 Spejderhytter i skov 101
 Spor, tilplantning af 210
 Sprøjtning, se kulturteknik
 Statistik, se hugst, regnskab
 Statsskove, se Skov- og Naturstyrelsen
 Stenbjerg klitplantage, skovbrand . . 315
 Stihl, se motorsav
 Stilkeg, se eg
 Store træer, se højeste træ
 Stormfald
 - Frankrig 1999 opgjort 209
 - hjemmeside om 295
 - såning på kulturareal 392
 - vandlagre i DK 209
 Studier, se undervisning, uddannelse
 Stævning af egekrat 242
 Største skov i Danmark 486
 Støtte, se tilskud
 Sundhed, menneskers
 - kræfthelbredende stof fra rødgran . . 488
 Sundhed i skov, se skader på skov
 Sur regn, se skader på skov
 Svampe, se skader på skov, trøfler
 Sverige
 - ekskursion Trolleholm . 406, 412, 415, 416
 - elge skader skov 449
 - mobilmast i skov, afgift 449
 - planteskole (Odlarna) 74, 406
 - priser på skov 524
 - såning i skov 38
 se også certificering
 Sygdomme, se skader på skov, sundhed, skovflåt
 Såning
 - af eg på agerjord 415
 - af løvtræ på stormfaldsareal 392
 - af nåletræ, nordiske erfaringer 38
 - s. og stor vildtbestand 120
 - s. af skov, generelt 14
 - s. af skov, Laos 501
 se også kulturteknik
- T**
- TBE (sygdom fra skovflåt) 240
 Teltpladser i naturen
 - fri overnatning i statsskove . . . 320, 429
 - håndbog og oversigt 173
 - råd om overnatning 174
 Temperatur globalt siden 1860 42
 Tilplantning, se skovrejsning
 Tilskud
 - analyse af tilskud til skove, debat . . 353, 544
 - kontrol af t. til private skove 188
 - til løvtræbælter mod skovbrand . . . 322
 se også grundvand, skovrejsning

- Tilvækst, se hugst
 Titus nyt ukrudtsmiddel 167
 Traktor, se skovningsmaskine
 Transport, se udkørsel, udslæbning
 Trolleholm ekskursion .. 406, 412, 415, 416
 Træ-, se anvendelse af træ, huse af træ, vedegenskaber
 Træemballage, Dansk 424
 Træflis, -fyring, se flis, energi, fyring
 Træforædling, se forædling
 Træfældning, se skovning, motorsav
 Træhuse, se huse af træ
 Træindustri, se anvendelse af træ, certificering, marked, savværksdrift
 Træklatrung
 - DM 2004 111
 - VM 2003 112
 Trælast, se marked
 Træmarked, se marked
 Træpiller
 - forbrug af t. 209
 - fra Rusland 36
 - til gas, Skive Fjernvarme 342
 - økonomi, priser 517
 se også energi, flis, fyring
 Træplantning, se kulturteknik, skovrejsning
 Træprodukter, se anvendelse af træ, huse af træ
 Træproduktion, se hugst
 Træven, Årets 248
 Trøfler, dyrkning i skov 60
 Tynding, se hugst, skovning
 Tyndingsfri drift, sitkagran 124
 Tyskland
 - Slesvig-Holsten skovbrug 287
 - tørke 2003 13
 Tyveri fra skov, Mors 320
 "Tæge" – se skovflåt
 Tøj (kjole) af finer 24
 Tømmer, se hugst, marked, vedegenskaber
 Tørke i Frankrig, Tyskland 2003 13
 Tågesprøjte, se kulturteknik
- U**
 Uddannelse
 - forstkandidat 212, 326
 - fremtidens uddannelser, debat 288
 - mismod i erhvervet 212
 - leder om skovbrugets uddannelser .. 197
 - parkvirksomhed, diplomuddannelse 263
 - praktikpladser savnes 212, 290, 325
- samfundets behov 288
 - skov- og landskabsfagtekniker 325
 - skov- og landskabsingeniør 212, 326
 - søgning til uddannelser 212
 - volontør 215
 - årets optag 326
 se også undervisning, friluftsliv
 Udeskole, se undervisning
 Udgifter, se økonomi
 Udkørsel, Valtra skovtraktor 375
 Udlejning af huse
 - administration 270
 - annoncering af boliger 457
 - bygningskonvertering 277
 - erfaringer 270
 - forbedringer af huse 270
 - Trolleholm (slot, kornmagasin mv.) .. 412
 Udrensning, se bevoksningspleje
 Udstilling, se museum
 Udstykning, se skovlov
 Ukrudt, se kulturteknik
 Undervisning
 - skoleskov etablering 116
 - udeskole (børn undervises i skoven) 113
 - økobase, Kongelunden 358
 - årsager til undervisning i naturen .. 114
 se også friluftsliv, uddannelse
 Urter, se flora
 Urørt skov
 - mængder af dødt ved i Europa 243
 - nedbrydning af træ i skoven 123
 - udvalg af træer til naturligt forfald .. 122
 USA, skovbrand og brændsel 32
- V W**
 Valmet solgt til Komatsu 82
 Vand-, se grundvand, skader på skov
 Vanris bekæmpelse 528
 Varemærke "Sort sol" beskyttet 489
 Varighed af træ, se vedegenskaber, anvendelse
 Varmeværker, se fyring, energi, flis, træpiller
 Ved, se også dødt ved
 Vedborer, se insekter
 Vedegenskaber
 - dyreste træsort (zitan) 488
 - hybridlærk og lærk 328, 331
 se også anvendelse af træ, huse af træ, savværksdrift
 Vedproduktion, se hugst, marked
 Vejrt, se klima
- Vejret*
 - i Danmark 2003 43
 - vinteren 03-04 133
 - sommeren 04 398
 - efteråret 04 524
 Vibrationer i maskiner 208
 Vietnam, mangroveskov, rejeavl 86
 Vikingskib, fældning af eg til 217
 Vildmose, Lille V., nationalpark 366
 Vildt
 - kronvildt, indfangning af (Dyrehaven). 146
 - kulturanlæg v. såning ved meget vildt . 120
 se også fauna, kulturteknik, trafik
 Visneskimmel, se skader på skov
 von Langen, afdelingssten 536
 Volontør 215
 Værdi, se økonomi
 Weed-roller mod bjørneklo 165
- Z Æ Ø Å**
 Zitan, dyreste træsort 488
 Zoo, Aalborg, douglas 418, 422
 Økobase, se undervisning
 Økonomi, se certificering
 Økonomi
 - avishistorier om skovenes ø. 104
 - avlsdyr af kronvildt 148
 - børnehaver i skov 170, 266
 - debat på DS generalforsamling 304
 - ramsløg, høst af 198
 - DS' formand om skovenes ø. 12
 - overnatning i naturen 174
 - priser på skov i Sverige 524
 - regnskaber privatskove 2003 518
 - statsministeren om skovenes ø. 10
 - træpiller økonomi, priser 517
 - udlejning af huse 270, 457
 - vanrisbekæmpelse eg 528
 - værdi for skovbesøg 447
 - værdikæde analyse i Norden 360
 se også hugst, marked, kulturteknik, regnskaber, skat, skovprogram, tilskud, træindustri
 Økse, fældning af træ med 217
 Aalborg Zoo, douglas til savannehus 418, 422
- Faglige arrangementer bringes ikke i indekset. Oplysninger under Personalialia er ikke medtaget. Personalialia bringes på de første sider i bladet.

PERSONREGISTER

Registeret indeholder forfattere til artikler, forfattere til anmeldte bøger, personer omtalt i forbindelse med foredrag, samt personer omtalt i interviews o.l.

- Andersen, Hans Kolling 466, 470
 Andersen, Jean Vennestrøm 282
 Andersen, Lilie 80
 Andersen, Lone 422
 Andersen, Maria Birk 188
 Andersen, Thyge 90
 Andersen, Tove 440
 Arp-Hansen, Niels 14
 Bendix, Malene 113, 116
 Bergstedt, Andreas 242, 331
 Buttenschøn, Rita 242
 Boedler, Horst 388
 Bonnano, Alfio 464
 Callesen, Ingeborg 60
 Christensen, Claus Jerram 118
 Christensen, Morten 243
 Christensen, Paul 162, 166
 Christensen, Stig 86
 Christensen, Torben 448
 Christiansen, Torben 146
 Einfeldt, Martin 439
 Geleff, P. 372
 Glasius, Marianne 230
 Granat, Henrik J. 27
 Graversgaard, Hans Chr. 328, 384
 Green, Walter 386
 Gäre, Susanne 13
 Hahn, Katrine 243
 Hansen-Møller, Jette 119
 Havelund, Steffen 490
 Hedegaard, Hans M. 308, 311, 312
 Heding, Niels 32
 Harding, Susanne 185
 Heilmann-Clausen, Jakob 122, 123
 Hjortsø, Carsten Nico 86
 Holmgren, Sven-Erik 74
 Holst-Frederiksen, Lars 6
 Iversen, Thorkild 186
 Jakobsen, Mads 434
 Jensen, Anders L. 236
 Jensen, Frank Søndergaard 258, 354
 Jensen, Mads Q. 434
 Jensen, Niels Odder 279
 Jensen, Niels Peter Dalsgaard 130, 340
 Jensen, Søren Fløe 212, 288, 325
 Jørgensen, Finn Vanmann 118
 Karsholt, Ole 185
 Klaumann, Jakob Rygg 498
 Kristensen, Henrik Skjødt 315
 Kristensen, Leif Kahl 345
 Kristoffersen, Palle 185
 Kaae, Berit 354
 Ladekarl, Ulla Lyngs 27
 Lisborg, Thomas 242
 Lomholt, Anders 124, 210
 Madsen, Esben Møller 180, 406, 412, 415
 Madsen, Palle 120, 392
 Madsen, Torben Lyng 120
 Madsen, Rasmus Faurskou 112
 Markmann, Susse Mohr 18
 Markussen, Ulrik 419
 Matthiesen, Søren 83
 Mikkelsen, Merete Lind 276
 Nielsen, Christian Nørgaard 68
 Nielsen, Hans T. 210
 Nielsen, Søren 217, 248
 Nielsen, Ulrik Bräuner 121
 Norfjell, Tomas 379
 Nyrop-Larsen, Martin 158
 Olesen, Carsten Riis 120
 Olsen, Tanja Blindbæk 131
 Oustrup, Liv 119
 Palmgren, Finn 230
 Pedersen, Lars Bo 118
 Pedersen, Ole 60, 392
 Petersen, Claus E. 448
 Petersen, Mads Lyngby 224
 Poll, Frank 106, 242, 260, 458, 462
 Poulsen, Jens 325
 Poulsen, Orla 424
 Rasmussen, Anders Fogh 10
 Ravensbeck, Lars 501
 Ravn, Hans Peter 134, 185, 216, 242, 242
 Saxe, Henrik 224
 Scavenius, Peter 7
 Skals, Ib 325
 Skov, Simon 32
 Skoven, Julie J. 119
 Skovsgaard, Jens Peter 124, 379, 384,
 466, 470
 Skriver, Jan 90, 279, 315, 388
 Skytte, Eva 8, 150, 250, 256
 Spang, Kåre 204
 Stenderup, Rasmus 242
 Stidsen, Anders 482
 Suurballe, Anders 170
 Svendsen, Thomas Borup 434
 Søndergaard, Jan 50, 360
 samt lederen på 5. side i hvert
 nummer
 Sørensen, Ib Holmgård 379
 Thisted, Kim 154
 Thomsen, Iben M. 60, 134, 216
 Thomsen, Kirsten 501
 Toftgaard, Thomas Skau 94
 Tybirk, Knud 482
 Vesterdal, Lars 238
 Vestergaard-Nielsen, Thomas 188
 Wilhjelm, Lars 10, 12, 50, 198, 302, 304
 samt lederen på 5. side i hvert
 nummer
 Wunsch, Klaus 176
 Wählin, Peter 230

SÆLGER DU

dit træ **rigtigt?**

DHS A/S har attraktive tilbud om køb af råtræ til løbende leverancer til kunder i ind- og udland.

Vi køber træet direkte i skovene til faste priser – uden fradrag af kommission – og med betalingsikkerhed.

Vi tilbyder også skovning, udkørsel og flishugning med optimal effekt-aflægning.

Ring til en af vore opkøbere og få et aktuelt tilbud.

Danske Skoves Handelskontor A/S

Ørstedesvej 3, Jels, DK-6630 Rødding

tlf.: +45 7455 2636
fax: +45 7455 2490

web: www.dshwood.dk
e-mail: dsh@dshwood.dk

Trækfugle reagerer nu på klimaændringer

Fuglenes efterårstræk over Danmark har ændret sig markant på kun to årtier, måske på grund af ændret klima. Det viser en ny analyse af ringmærkede fugle på Christiansø udført gennem 22 år (1976-97). Under efterårstrækket passerer Christiansø ved Bornholm af fugle på vej fra yngleområderne til deres vinterkvarterer.

Der er undersøgt 22 fuglearter. Heraf er 8 kortdistance-trækkere der overvintrer omkring Middelhavet (fx rødhals og jernspurv). De øvrige 14 er langdistance-trækkere, der tilbringer vinteren i Afrika syd for Sahara (fx rødrygget torn-skade og rødstjert).

Alle korttrækkerne afrejser tidligere i dag. Rødhals og jernspurv flyver således hhv. 10 og 11 dage tidligere af sted til deres vinterkvarterer i Norditalien og Spanien. Derimod tyder alt på, at langtrækkerne som helhed ikke har ændret afrejsetidspunktet.

“Et ændret klima kan påvirke fuglene på flere områder. Den optimale yngleperiode og selve ynglelokaliteten vil måske ændres. Det skyldes, at de insekter, fuglene lever af, også vil tilpasse sig og dermed forskyde deres livsrytme i forhold til det ændrede klima. Det kan især blive problematisk for langtrækkerne, der skal rejse længere mod nord.” Det siger biologen Anders Tøttrup, der har gennemført undersøgelsen som et specialeprojekt ved Zoologisk Museum i København.

Fuglenes forårstræk er også ændret. Fuglene ankommer nu tidligere til ynglepladserne i Skandinavien om foråret. Det gælder både kort- og langtrækkere.

Det ser derfor ud til, at det mildere klima har forrykket yngleperioden for korttrækkerne, men ikke forlængt den. Den tidligere ankomst betyder åbenbart, at fuglene også bliver tidligere klar til at flyve sydpå igen.

“Disse arter yngler ofte to gange per sæson. En forklaring kan være at en tredje gang ikke er fysiologisk mulig. Samtidig kan det være en fordel at forlade yngleområdet i god tid og derved øge chancen for at overleve i et godt vinterterritorium”, vurderer Anders Tøttrup.

Langtrækkerne ankommer tidligere, men har derimod uændret afrejse. Det tyder altså på at langtrækkerne har udvidet yngletiden.

“Det sker måske for at forøge deres mulighed for at overleve træk-

ket mod syd ved at fede sig yderligere op. Eller måske fordi en større del af bestanden er begyndt at yngle to gange. En helt tredje forklaring kan være, at det ikke kan betale sig at

ankomme tidligere til vinterkvarteret i Afrika”.

Kilde: Pressemeddelelse fra DOF 15.11.04 og Fugle og Natur 4/04

NØGLEN TIL SKOVENS LÆSERE SKOVEN 2005

Mediabrochuren fortæller hvordan du kommer i kontakt med læserne af **SKOVEN** & **SKOVEN-nyt**

Alt om annoncepriser & -formater. Kontakt redaktionen på tlf. 33 24 42 66 eller lln@skovforeningen.dk

ANNONCER I SKOVEN

Planter til: Pyntegrønt & juletræer, skov, læ & vildt. Barrods- & dækrodsplanter

Peter Schjøtt's Planteskole
7361 Ejstrupholm
Tlf. 75 77 25 52 - Fax. 75 77 31 34
E-mail: p.s@planteskole.dk

Se fremtidens fordele på www.planteskole.dk

Produktion af kvalitetstræ i eg:

Et eventyr om hovedtræer og vanris

Af Jens Peter Skovsgaard,
Skov & Landskab, KVL

Det kan stadig betale sig at afmærke hovedtræer og afskære vanris. Investeringen forrenter sig med 2 1/4 % p.a.

Hovedtræer bør afmærkes ved udspring. Vanris bør kontrolleres hvert år.

Systemet forudsætter kontinuitet i skovdyrkningen.

Eventyret om egetræerne

Der var engang en skovfoged, som tog sig kærligt af de bedste egetræer i skoven. For at kunne kende dem, havde han mærket dem diskret med en klat gul maling på den nederste del af stammen.

Når skovfogeden skulle vise ud til hugst, gik han hen til hvert enkelt træ, omfavnede det og hviskede til træet: "Hvad kan jeg gøre for dig?" På den måde fik han hurtigt udpeget de ranglede piskere, de grovgrenede krukker, de skæve træer og dem med grimme ar, svampeinfektioner eller andre kedelige skavanker.

Hans dygtige skovarbejdere fældede de uønskede træer med det samme, så de ikke længere kunne genere de gode træer i skoven. Skovarbejderne var meget omhyggelige både med fældning og udslægning for ikke at skade de gode træer.

Skovfogeden huggede hårdt. Det gjorde han, for at de gode træer kunne få det endnu bedre, med rigelig plads mellem kronerne.

Foto 1. Afmærkning af hovedtræ. Formålet med at vælge og afmærke hovedtræer i eg er at koncentrere skovdyrkningen om de mest værdifulde træer i bevoksningen. Foto: S. Fodgaard.

Alle de små træer i underskoven lod skovfogeden stå. De gav skygge på stammerne, så der kom færre vanris på de store, værdifulde træer. Samtidig gav underskoven læ, så de store træer groede lidt ekstra om sommeren og ikke så let fik frostrevner om vinteren. Egetræerne havde det i det hele taget godt med den der fodpose af underskov.

Skovfogeden besøgte sine gode egetræer én gang hvert år, også selv om det ikke var tid til tyndingshugst. Han kom for at se efter vanris, de der smågrene på stammerne af eg. Var der nogen,

blev de skåret af med det samme.

Sådan havde skovfogeden lært at passe egetræerne af sin forgænger, og nu var han i gang med at lære sin assistent det samme. Skovfogeden vidste, at det tager 120-150 år at lave en flot egetræskævla. Han vidste også, at man skal behandle egen både nænsomt og konsekvent for at optimere udbyttet fra de investeringer, som foretages undervejs.

Både ejeren og ejerens arvinger havde god brug for pengene fra salget af de dyre finer- og plankekævler. Men det allerbedste var, at mange andre familier i det ganske land fik stor glæde af de flotte egetræsmøbler i rigtig mange år.

Se det var et rigtigt eventyr, – men for nogen er det virkelighed. Andre spørger: Kan det betale sig at afmærke hovedtræer og skære vanris af? Hvordan griber man det an? Er det overhovedet bæredygtigt at producere eg på den måde?

Finér- og plankekævler af eg er blandt de dyreste tømmerstamenter fra skoven. De bidrager samtidig forholdsvis mere til samfundsøkonomien end billige sortimenter på deres videre vej gennem trækæden til færdigt produkt.

Der er derfor god grund til fortsat at analysere og optimere produktionsprocessen de steder, hvor det kan være relevant at dyrke eg med henblik på produktion af kvalitetstræ. Det drejer sig især om stilkeg i skove på leret jord i Øst-Jylland og på Øerne øst for Lille Bælt.

Afmærkning af hovedtræer

Formålet med at vælge og afmærke hovedtræer i eg er at koncentrere

skovdyrkingen om de mest værdifulde træer i bevoksningen. Derved optimeres og fremtidssikres den investering, som gerne skulle lede frem til et færdigt produkt af meget høj kvalitet, typisk finér- og plankekævler.

Alder og hovedprincipper

Hovedtræer identificeres og afmærkes som regel ved alder ca. 40 år (foto 1). På det tidspunkt er træerne typisk 18-20 cm tykke i brysthøjde.

Hovedtræerne vælges blandt de mest rette træer uden tendens til vanris. Hovedtræerne skal være sunde, tykkere end gennemsnittet, fri for snoet vækst og regelmæssigt fordelt i bevoksningen.

Hovedtræers krone bør være veludviklet og symmetrisk opbygget (foto 2). Udviklingen af hovedtræernes krone bør fremmes løbende i forbindelse med tyndingshugst.

Afmærkning af hovedtræer forudsætter, at den potentielle slutbestand kan identificeres på et tidligt tidspunkt, og at der ikke senere sker væsentlige forskydninger i træernes sociale rangordning. Sådan forholder det sig som regel for eg.

Antal hovedtræer

Dansk hugst i eg, med Bregentved og prøveflade CT i Wedellsborg Kongeskov som forbillede, leder frem til en slutbestand på 50-55 træer pr. ha ved alder 120 år. Erfaringen er imidlertid, at man ikke kan fastholde alle hovedtræer i de mellemliggende 80 år.

Selv om hårdt hugget eg er 'socialt stabil', vil nogle af træerne altid udvikle sig anderledes end forventet og falde væk ved tyndingshugst. Det kan også skyldes fældeskader, skader på grund af storm, sne eller is eller angreb af insekter eller svampe.

Derfor afmærkes som regel 75 hovedtræer pr. ha. Forsigtigt anlagte skovfolk vælger på grund af de nævnte produktionsrisici op til 100 hovedtræer pr. ha.

Årstid for valg af hovedtræer

Ringskøre og stjerneflæk forekommer især hos træer med store kar i vårveddet (foto 3). Det gælder både vintereg og stilkeg.

Træer med store vårvedskar springer senere ud end de øvrige træer i en bevoksning. Egetræer, som springer sent ud, er derfor prædisponeret for ringskøre og stjerneflæk. Det vides ikke, om der er proveniensforskelle i tilbøjeligheden til indre

Foto 2. Kronetaget i en 45-årig egebevoksning. Hovedtræers krone bør være veludviklet og symmetrisk opbygget. Kronerne her er noget kantede og slidte. Det indikerer, at bevoksningen trænger til hugst. Foto: J.P. Skovsgaard, okt. 2004.

Foto 3. Egetræer, som springer sent ud, er prædisponeret for ringskøre og stjerneflæk. Sent udspringende træer bør fjernes tidligst muligt i forbindelse med tyndingshugst. Billedet viser en kævle, som har både ringskøre og stjerneflæk. Foto: J.P. Skovsgaard, nov. 2004.

stammerevner.

Det er velkendt, at det enkelte træes udspringstidspunkt er stabilt fra år til år, set i forhold til de øvrige træer i en bevoksning. Sent udspringende træer bør derfor identificeres og afmærkes på udspringstidspunktet og fjernes tidligst muligt i forbindelse med tyndingshugst.

Hovedtræer bør af samme grund identificeres og afmærkes på tidspunktet for egens udspring. På grund af formindsket sigtbarhed i kronetaget kan det være nødvendigt at foretage en foreløbig afmærkning vinter eller forår. I den forbindelse vurderes formtendensen, tilbøjeligheden til tvegedannelse, og om kronen er regelmæssig og symmetrisk.

Afskæring af grene og vanris

Grene

Afskæring af grene bør ske, inden der forekommer keredannelse i grenen, dvs. inden grenen er ca. 5 cm tyk ved basis og gerne før. De fleste grenar på mindre end 5 cm vil være overvokset inden for 5 år.

I praksis foregår afskæring af grene ofte i forbindelse med udvælgelse og afmærkning af hovedtræer.

Afskæring af grene bør kun ske på udvalgte hovedtræer eller træer med et tilsvarende potentiale.

Vanris

Tendensen til vanris er stærkt genetisk betinget på individniveau. Træer med tendens til vanris bør derfor så vidt muligt ikke vælges som hovedtræer eller til blivende bestand.

Vanriskapning bør kun ske på udvalgte hovedtræer, som vurderes at kunne opnå handelskvalitet B eller højere for den nederste del af stammen (foto 4). På grund af vanrisdannelsens natur er det nødvendigt med en årlig kapning eller i hvert fald en årlig inspektion, som gennemføres konsekvent gennem resten af omdriften.

Vanriskapning foretages som regel i august eller september. På det tidspunkt er vanrisenes skudstrækning overstået, men skuddene er ikke forveddet.

Det tilstræbes som regel at kappe vanris af op til 8 meters højde. Det giver i praksis en opkappet kævle på ca. 7 meter (stødet går fra, og det kan være vanskeligt at nå de øverste vanris).

Det er næppe muligt helt at undgå knopspor i veddet efter vanris. Vanriskapning giver alligevel markant

bedre kævle kvalitet. Det er realistisk at forbedre kvaliteten gennemsnitligt én kvalitetsklasse for den opkappede del af kævlen.

Omfanget af vanris mindskes, hvis der findes en tæt underetage. Samtidig bevirker underetagen, at der er færre brændenælder og tornede vækster. Den slags sinker ofte arbejdet i bevoksninger uden underetage.

Det kan være besværligt at kappe vanris, hvis underetagen indeholder mange hæg, som reducerer sigtbarheden. En underetage af for eksempel avnbøg, bøg eller ær er derimod en fordel. Den dækker ikke udsynet på samme måde som hæg.

Omfanget af vanris øges, når ege-

ne afløves på grund af angreb af frostmåler eller egevikler. Tidligt udspringende træer angribes mere end sent udspringende, men træer, som springer meget tidligt ud, undgår ofte angreb.

Dette bør ikke give anledning til at udvælge sent udspringende træer som hovedtræer, idet disse har højere risiko for senere at få indre fejl i veddet. Værditab på grund af ringskøre og stjerneflæk overstiger som regel værdien af det tilvæksttab, som skyldes afløvninger.

Kan det betale sig?

Skovbrugets lange produktionstid giver en væsentlig usikkerhed, når

Boks 1

Afskæring af vanris: Kan det betale sig?

Vi regner med, at opkapning indledes ved alder 40 år og fortsætter i 90 år. Vi regner samtidig med, at 50 af de 75 mærkede hovedtræer kan sælges én kvalitetsklasse bedre end ellers. De resterende 25 træer vil sandsynligvis kunne sælges mindst $1/2$ kvalitetsklasse bedre, men på et tidligere tidspunkt (i forbindelse med tyndingshugst).

Udgifterne

Valg af hovedtræer, afskæring af grene samt første afmærkning koster i alt højst 15 kr pr. hovedtræ. Vedligeholdelse af afmærkningen med 10 års mellemrum koster højst 10 kr pr. træ pr. gang. Den årlige inspektion af vanris og afskæring efter behov koster højst 5 kr pr. træ pr. gang.

Oftentimes vil der ikke være vanris på hovedtræerne i gamle, stærkt huggede egebevoksninger. Det skyldes, at den brede krone skygger for stammen. Endvidere reduceres omfanget af vanris, hvis der findes en tæt underetage.

I disse tilfælde er det kun nødvendigt med en årlig inspektion, som selvfølgelig er billigere. Afløvninger på grund af egevikler og frostmåler øger omfanget af vanris og bør derfor give anledning til skærpet opmærksomhed.

Indtægterne

Vi regner med en måldiameter i brysthøjde på 70 cm og en kvalitetsforbedret kævle på 7 meters længde. Det svarer, med en afsmalning på diameteren på $1\frac{1}{2}$ - $1\frac{3}{4}$ cm pr. løbende meter, til en midtdiameter på godt 65 cm over bark. Hver kævle indeholder derfor 2,3 m³.

For denne dimension er prisspændet mellem hver kvalitetsklasse 800-1.000 kr/m³. Markedsprisen for finér kan være op til 8.000 kr/m³ (prisen for A-kævler er ca. 2.800 kr), men dette tages ikke i betragtning. Vi regner derfor med en gennemsnitlig merpris på 900 kr/m³ for 50 opkappede hovedtræer.

De resterende 25 hovedtræer sælges med en midtdiameter på 56 cm (gns. alder 105 år), svarende til en kævle på 1,7 m³. For denne dimension er prisspændet mellem kvalitetsklasserne ca. 700 kr/m³.

Merafkast og forrentning

Dette regnestykke giver en merindtægt som følge af opkapning på godt 118.000 kr/ha. Det svarer til en forrentning af investeringen på $2\frac{1}{4}$ % før skat.

Regnestykket forudsætter, at relationerne mellem salgsprisen på de enkelte sortimenter og forholdet mellem arbejds løn og salgpris ikke ændrer sig. Alle udgifter er skønnet højt, hvorimod indtægter er budgetteret forsigtigt. Der er derfor tale om et forsigtigt skøn.

man skal tage stilling til forskellige investeringers rentabilitet. Det gælder i særlig grad for eg, hvor produktionstiden for hovedproduktet selv i gunstigste tilfælde er omkring 130 år.

Vi regner her med, at opkapning indledes ved alder 40 år og fortsætter i 90 år. Vi regner samtidig med, at 50 af de 75 mærkede hovedtræer kan sælges én kvalitetsklasse bedre end ellers. De resterende 25 træer vil sandsynligvis kunne sælges mindst 1/2 kvalitetsklasse bedre, men på et tidligere tidspunkt.

Vi ved naturligvis ikke, om der om 90 år er et marked for det, vi i dag opfatter som egekævler af høj kvalitet. Det tror jeg, der er – ligesom skovfogeden i eventyret.

Eg af inferior kvalitet er let at frembringe. Selv om markedet skulle udvikle sig gunstigt for disse sorter, vil der formodentlig altid være rigeligt med skæve, krogede, grenede og vanrisbefængte træer.

Regnestykket for afmærkning af hovedtræer og afskæring af vanris er vist i boks 1. Konklusionen er, at investeringen forrenter sig med mindst 2 1/4 % p.a. før skat.

Dette må siges at være et tilfredsstillende resultat. Det svarer iøvrigt til skøn fra tidligere, mere omfattende beregninger af rentabiliteten for afskæring af vanris på eg.

Foto 4. Afskæring af vanris. Vanriskapning bør kun ske på udvalgte hovedtræer af bedre kvalitet end på fotografiet. Det tilstræbes som regel at kappe vanris af op til 8 meters højde. Det er nødvendigt med en årlig kapning eller i hvert fald en årlig inspektion. Foto: H. Staun.

Der er desværre to væsentlige ulemper ved at investere i hovedtræer og opkapning. Den ene er, at det næppe betaler sig at sadle om undervejs. Er man først begyndt, bør man fortsætte, for ellers er pengene sandsynligvis spildt. Kommer man ikke igang i tide, kan det ikke betale sig at begynde.

Den første afskæring af egentlige grene ved en alder på 40-50 år betaler sig formodentlig under alle omstændigheder.

Den anden ulempe er, at pengene først kan frigøres, når slutproduktet er klar til levering. Det gælder imidlertid de fleste former for investering i skovdyrkning.

Er eventyret bæredygtigt?

Er brug af hovedtræer forenelige med bæredygtighedens tre ben for økologi, økonomi og samfund? Og hvad er alternativet?

Det diskuteres i den efterfølgende artikel. Der afsløres også en mulig afslutning på eventyret om egetræerne.

Litteratur

- Jensen, J.S. 1992: Udvalgelse af hovedtræer i eg. FSL, Videnblade Skovbrug, nr. 5.6-3.
Jensen, J.S. 1993: Vanriskapning af stilkeg. FSL, Videnblade Skovbrug, nr. 5.4-2.

LOMA

**MØD OS PÅ AGROMEK
STAND A1222**

Slaglemaskiner i 3 størrelser til neddeling af alt grønt affald

- Stor kapacitet
- Lav vedligeholdelse
- Til traktor / egen motor
- Håndfødning / maskinlæsning

MASKINFABRIKKEN
LOMA

Lyngvejen 14, 4350 Uggerløse
Tel. 5918 8520, www.loma.dk
Kan afvise forhandler

Kør sikkert ud af skoven!

VHZ-2300

Skovtang HZ-2300

- Hydr. lukkecylander
- Åbningsbredde 2,3 m
- Hydr. svingcylander
- Svingbar +/- 43°

Skovtang VHZ-2300 m/indbygget spil

- Som HZ-2300
- 3 tons trækraft
- Wire 9 mm / 30 m (standard)

Fransgård

Telf. 98 63 21 22
www.fransgard.dk
Fax 98 63 18 65

Produktion af kvalitetstræ i eg:

Er eventyret bæredygtigt?

Af Jens Peter Skovsgaard,
Skov & Landskab, KVL

Økonomisk optimal dyrkning af eg er ofte ensbetydende med afmærkning af hovedtræer og afskæring af grene og vanris.

Er denne produktion bæredygtig – og under hvilke omstændigheder?

Produktion af kvalitetstræ i eg med afmærkning af hovedtræer og afskæring af grene og vanris er et af dansk skovbrugs mest intensive dyrkningssystemer. Er denne produktion forenelig med bæredygtighedens tre ben for økologi, økonomi og samfund? Og hvad er alternativet?

Driftsalternativet for bevoksninger af ensaldrende eg, som allerede er etableret, er at lade være med at afmærke hovedtræer og pleje træerne i bevoksningen mindre intensivt. Det er næppe økonomisk bæredygtigt at foretage en tidlig konvertering til 'noget andet'.

Den følgende diskussion tager derfor udgangspunkt i forskellene mellem intensiv og ekstensiv egedyrkning.

Økologi

Den økologiske bæredygtighed handler i dette tilfælde især om skovens levesteder for træboende dyr, planter og svampe.

Mængden af stort dimensioneret dødt ved er formodentlig mindre ved intensiv drift. Dette kan afhjælpes delvis ved at efterlade store kronegrene og stammer eller stammedele af inferior handelskvalitet.

Foto 1. (til venstre) Der er væsentlige incitamentter til at fremelske og pleje en underetage i intensivt dyrkede egebevoksninger. En underetage er gunstig for egens tilvækst og bidrager til at reducere omfanget af vanris og risikoen for frostrevner. En veludviklet underetage giver samtidig større frihed til tynding i overetagen. En indbragt træart, som vælges og passes fornuftigt, kan fortsætte helt eller delvis som næste generation af skov på arealet. Billedet viser en indplantet underetage af bøg med rigelig opvækst af ær i tredje etage. Foto: J.P. Skovsgaard, april 2004.

Også levestederne på de levende træer påvirkes. Selv om der afmærkes 75 forholdsvis rette hovedtræer, som holdes fri for vanris på de nederste 8 meter af stammen, vil der i en lang periode være alternative levesteder på de andre træer for træboende organismer, som måske foretrækker mere krogede, grenede eller vanrisbegroede træer.

Disse muligheder reduceres muligvis med faldende stamtal i overetagen. Der vil imidlertid fortsat være levesteder over den højde, der opkappes til, og i de tiltagende store kronegrene.

Samtidig vil der hyppigt opstå en spontan undervækst. Alternativt kan der indplantes en underetage, typisk af andre løvtræer.

Indplantning er dyrt, men giver større frihed til tynding i overetagen. Hvis den indplantede træart vælges og passes fornuftigt, kan den fortsætte som næste generation af skov på arealet. En underetage er gunstig for egens tilvækst og bidrager til at reducere omfanget af vanris og risikoen for frostrevner.

Der er derfor væsentlige incitamentter til at fremelske og pleje en underetage i intensivt dyrkede egebevoksninger (foto 1). Dette giver supplerende muligheder for flora, fauna og svampe og er formodentlig gunstig for jordbundens tilstand og udvikling, det man kalder dyrkningsgrundlaget.

Økonomi

Den driftsøkonomiske bæredygtighed er dokumenteret i den foregående artikel. Den langsigtede forrentning for afmærkning af hovedtræer og afskæring af vanris er på 2¹/₄ % p.a. før skat (foto 2). Det må siges at være tilfredsstillende for en investering i primært jordbrug.

De ulemper, som er forbundet med investeringen, er ikke unikke for afmærkning af hovedtræer og afskæring af vanris, men knytter sig til de fleste investeringer i skovdyrkning. Produktion af kvalitetstræ i eg er imidlertid særlig langsigtet, noget ufleksibel og forbundet med relativt store, løbende investeringer.

Det er derfor meget væsentligt med kontinuitet i bestandsplejen. Dels for ikke at sætte tidligere investeringer over styr, dels for ikke at reducere fremtidige muligheder for merindtægter.

Samfund

Den driftsøkonomiske rentabilitet ved afmærkning af hovedtræer og

Foto 2. Regelmæssig afskæring af vanris på afmærkede hovedtræer indgår ofte i intensiv dyrkning af eg i Danmark. Den langsigtede forrentning for denne praksis er på 2¹/₄ % p.a. før skat. Beregningen forudsætter kontinuitet i skovdyrkingen. Er man først begyndt, bør man fortsætte, for ellers er pengene sandsynligvis spildt. Kommer man ikke igang i tide, kan det ikke betale sig at begynde. Foto: H. Staun.

afskæring af vanris forplanter sig videre i den samfundsøkonomiske dimension af bæredygtigheden. Der sker nemlig en væsentlig værdiforøgelse for eg af høj kvalitet fra skov og frem til det færdige, bearbejdede produkt.

Dansk produceret eg bidrager derfor positivt til samfundsøkonomien og sandsynligvis forholdsvis mere pr. m³, end mange andre træarter har potentiale til. Selv i en situation, hvor der er driftsøkonomisk break-even (nutidsværdi af udgifter og indtægter er ens), bør det overvejes at investere i afmærkning af hovedtræer og afskæring af vanris.

Investeringen bidrager nemlig til den samfundsøkonomiske bæredygtighed i trækæden og forhåbentlig dermed til mulighederne for at fastholde en indenlandsk produktion af kvalitetsmøbler og andre træprodukter. Offentlige skove må antages at have et særligt ansvar i denne forbindelse.

Befolkningens muligheder for rekreation er et andet væsentligt aspekt. Intensivt dyrket eg kan bidrage med andre indtryk og oplevelser end mere ekstensive skovtyper. Hvis der opretholdes en

underetage, virker skoven lukket. Mange opdager ikke, at der er tale om en egeskov.

Nutidens skove frembringer næppe store monumentale egetræer i væsentligt omfang, medmindre konkurrencen med andre ege og andre træarter reguleres ved tynding. Når stærkt hugget eg bliver gammel, får både det enkelte træ og hele bevoksningen et monumentalt præg, men på en anden måde end fritvoksede egetræer eller træer i bevoksninger, som er reguleret mindre.

Er 'søjlehallen', 'sparekasseegen' eller 'vildnisset' mest rekreativ? Det er et holdningssspørgsmål. Man kan iøvrigt sagtens producere mere end én slags egetræer inden for samme bevoksning eller skovområde.

Den intensivt dyrkede egeskops rekreative værdi vil formodentlig kunne øges, hvis man inddrager lokalbefolkningen i pasningen af egene. Det kan man f.eks. gøre ved at udlodde rettigheden (og pligten) til at passe et eller flere hovedtræer til familier i området, selvfølgelig efter passende instruktion.

Familiernes 'besjæling' af træerne ved f.eks. at passe dem med afskæring af vanris vil give skoven en særlig betydning og medvirke til at udbrede forståelsen for skov og skovbrug.

Endelig kan man forestille sig at udlodde forkøbsretten til nogle af de færdige produkter, f.eks. en stol eller et bord. Et "Pas dit træ, før du bruger det"-slogan vil være helt i tråd med den udvikling, at historien bag produktet er lige så vigtig som produktets funktion.

Hvis man begynder, mens skoven er ung, vil der godt nok være lang ventetid, før man kan læne sig mægtigt tilbage i en stol af oldefars eg. Men glæden ved det færdige produkt vil formodentlig være proportional med ventetiden og historiens vingesus.

Er vi tilbage i eventyrets verden? Måske, men ideen praktiseres faktisk af offentlige skove nogle steder i udlandet. Den kan iøvrigt tænkes at bidrage positivt til den driftsøkonomiske bæredygtighed.

Konklusion

Mange af de elementer i skoven og de metoder i skovdyrkningen, som understøtter en optimal træproduktion, tilgodeser samtidig en række andre driftsformål som rekreation, biodiversitet, grundvand osv. En intensiv produktion af kvalitetstræ i eg, som tager hensyn til denne balance,

Foto 3. En intensiv produktion af kvalitetstræ i eg, som tager hensyn til balancen mellem forskellige driftsformål, er forenelig med princippet om flersidig og bæredygtig skovdrift. Det er en forudsætning for bæredygtighed, at der andre steder i samme bevoksning eller samme skov gives muligheder for en mindre styret skovudvikling med eg som væsentligt element. Foto: F. Rune, sept. 1996.

er forenelig med princippet om flersidig og bæredygtig skovdrift.

En tilsvarende vurdering gælder naturligvis for mere ekstensive skovtyper, hvor man f.eks. koncentrerer produktionen af kvalitetstræ punktvis i bevoksningen (i modsætning til intensiv fladedrift). Hvis der oprettholdes en underetage giver denne driftsform samtidig større fleksibilitet ved valg af foryngelsesmetode (se Skoven 11/2004, side 466-469 og 470-473).

Det væsentligste problem for bæredygtigheden af dansk egedyrkning er, hvordan bevoksningen forynges. En foryngelse, som indebærer en rydning af eventuel underskov efterfulgt af renafdrift, er næppe økologisk

eller socialt bæredygtig. En foryngelse, som bibeholder elementer fra den tidligere generation af skov, f.eks. store, gamle ege samt dele af under-skoven, er en mere acceptabel løsning.

Det er en forudsætning for den intensive produktionsforms bæredygtighed, at der andre steder i samme bevoksning eller i samme skov gives mulighed for en mindre styret skovudvikling med eg som væsentligt element (foto 3).

Det er et holdningssspørgsmål, om hver enkelt bevoksning i en skov bør drives efter absolutte kriterier for bæredygtighed, eller om der kan 'købes aflad' andre steder i skoven eller eventuelt i andre skove (boks

1). Dette er i virkeligheden en afgørende forudsætning for vurderingen af en driftsforms bæredygtighed.

I praksis vil der forekomme skovdyrkningsituationer, hvor man kan være tvunget til at gå på kompromis med principperne. Også i de tilfælde bør der tilstræbes en løsning, som tilgodeser andre forhold end umiddelbare økonomiske hensyn.

Eventyret fortsætter

– og egetræerne levede lykkeligt til deres dages ende, både dem, som blev til møbler og andre nyttevarer, og dem, som rådnede op i skoven.

Peter lænede sig tilbage i sin nye Wegner-stol og kiggede på datteren, som var faldet i søvn efter den lange historie. Det var egentlig svært at tænke på, at hans egen oldemor en gang havde passet det egetræ, som stolen var lavet af.

Boks 1

Bæredygtighed på bevoksnings- eller skovniveau?

Tilhængere af bæredygtighed på bevoksningsniveau går ind for det, man kalder funktionsintegrering. Det betyder, at man i alle skovens bevoksninger altid tilstræber at opfylde mange formål eller bæredygtighedskriterier på samme sted.

Tilhængere af bæredygtighed på skov- eller ejendomsniveau går ind for det, man kalder funktionsdifferentiering. Det betyder, at forskellige dele af skoven kan anvendes til forskellige hovedformål. Der vil ofte også blive taget hensyn til andre formål, hvis det kan ske uden væsentlig ulempe for hovedformålet.

Selv inkarnerede tilhængere af funktionsintegrering (bæredygtighed på bevoksningsniveau) går som regel ind for funktionsdifferentiering (bæredygtighed på skov- eller ejendomsniveau), når det gælder hensynet til de værdier, som naturskov og lignende skovtyper repræsenterer.

I Danmark er forskellen mellem de to opfattelser i praksis ofte et spørgsmål om skala. Det afgørende er derfor, hvor lille den enkelte bevoksning eller del af skoven kan være, for at indgå i en selvstændig vurdering af bæredygtighed.

Fire generationer af familien havde plejet træet med afskæring af vanris. "Pas dit træ, før du bruger det" havde givet dem mange glæder.

Peter havde nu den store fornøjelse at bruge det store gamle træ som stol hver dag. I morgen skulle de ud i skoven igen og sammen med skovfogeden finde et nyt familietræ, så der om 90 år vil kunne laves en ny stol til hans eget oldebarn, når den her ville være slidt i stykker.

Tak

De to artikler om hovedtræer og vanris er udarbejdet i forbindelse med et projekt om udrensning af eg. Projektet er støttet af

Skov- og Naturstyrelsens ordning for praksisnære forsøg.

Eventyret og resten af artiklerne er inspireret og initieret af diskussioner med skovrider Carsten Ørnsholt, skovfoged Jesper H. Jørgensen, skovfoged Svend Warming, seniorforsker Jan Svejgaard Jensen, professor Peter Savill, professor J. Bo Larsen og en række andre kolleger fra ind- og udland, som har deltaget på *Skov & Landskabs* ekskursioner og temaarrangementer i 2004 om dyrkning af eg i skov og landskab.

Ideen om 'besjæling' af egetræer – "Pas dit træ, før du bruger det" – stammer fra min fars skrivebord, som en gang groede i en forlængst ryddet egeskov ved hans barndomshjem.

FARMA® NIAB

"Dine venner i skoven"

Farma skovvogne til dig der stiller store krav!

Farma Skovvognsprogram

8 modeller af komplette skovvogne. Fra den lille 6 tons for Dig med det mindre behov til vores 12 tons veludrustede proff. vogn med drev og 6,5 mtr kran med delvis el. styring. Priser fra **46.200** for kpl. vogn med kran.

8 modeller kran til traktor-og/eller vognmontering fra 3,2 til 6,5 mtr rækkevidde. Pris fra **26.900**.

NIAB Traktorprocessor 5-15B, Traktorprocessor 5-15C Helautomat

NIAB er den komplette løsning for dig som er skovejer- eller skoventreprenør. Den får din kapacitet til at stige væsentlig for en rimelig investering. Den mindsker tab, og forkert hugst undgås lettere. De farligste og tungeste arbejds momenter kan du også undgå med en NIAB.

Alle priser ex. moms.

AS FORS MW

Fabrik:
E-mail: info@forsmw.ee
www.forsmw.com

Vort produktprogram sælges gennem autoriserede forhandlere. Se forhandlerlisten på: www.forsmw.com

FARMA NORDEN AB

Information og salg v/Stephen Servé
Tlf. 7023 5001 • Fax 7023 5002
Mobil: 2176 5003 • E-mail: shs@bigab.dk

FREM GANG ER INGEN TILFÆLDIGHED!

Om “nye” von Langenske afdelingssten

– og en slibesten i Nørreskoven

Af Erling Buhl,
Skov- og Naturstyrelsen,
Driftsplankontoret

Den tyske forstmand von Langen indførte i 1760'erne ordnet skovbrug i statens skove i Nordsjælland. Skovene blev inddelt i afdelinger, og i hjørnerne blev der opsat afdelingssten.

Afdelingssystemet blev hurtigt opgivet, men 27 af de gamle afdelingssten er bevaret. Nogle af stenene er nu genopsat på deres oprindelige plads.

Midt på Amalienborg Slotsplads står Saly's berømte rytterstatue af Kong Frederik d. V, som regerede landet fra 1746 til 1766. Se figur 1.

Saly huskes for sin flotte statue – og Frederik d. V huskes for at have stået model. Men kongen stod for andre ting som det er værd at mindes i dag.

De fleste kender det gamle hovedvejsnet fra København ud over Sjælland og på Fyn. De hovedveje vi færdedes ad, før omfartsvejene omkring købstæderne og motorvejene blev bygget.

Vejstrækningerne er så karakteristiske, fordi de går i lige linier, op og ned ad bakke, så langt som overhovedet muligt. Vejene hed chausseer, da de blev bygget, og det var den franske vejingeniør Jean Marmillod, der forestod arbejdet. Men det var Frederik d. V, der satte det hele i værk.

En tredje ting, Frederik d. V skal huskes for, er, at han sørgede for, at der blev sat gang i skovbruget her i Danmark.

Figur 1. Saly's rytterstatue på Amalienborg Slotsplads minder om Kong Frederik V som tog initiativ til at genrejse skovene i 1763.

Træmangel

I 1700-tallet var skovarealet nede på 2 - 3% af landets areal. Gennem henved 6000 år havde en stadigt stigende befolkning blot hentet det træ, de havde brug for til brændsel, byggeri, ikke mindst skibsbyggeri og alskens øvrige gøremål, uden tanke for at træet en dag ville slippe op.

Skov blev ryddet og inddraget til agerland. Svin på olden og græssende kreaturer satte en effektiv stopper for, at skovene på de stedse skrumpende arealer – i det mindste – fik chance for at forynge sig.

Manglen på træ var en alvorlig sag. Man var helt klar over situationens alvor allerede tidligt i 1700-tallet. Der blev udstedt forordninger for at spare på træet, og sat ind med strenge

straffe for ulovlig fældning og tyveri af træ fra skovene, uden at det nyttede noget videre.

Men Frederik d. V gjorde hvad der skulle til, for at løse problemet med mangel på træ. Han indforskrev den tyske forstmand Johann Georg von Langen til Danmark.

Von Langen kom hertil i 1763, 64 år gammel. Med sig havde han et antal hjælpere – elever han selv havde uddannet. Sammen med overjægmester C. C. Gram skulle han etablere et egentligt skovbrug i landet. “Den Gram-Langenske forstordning” blev sat i værk.

Det ordnede skovbrug

Naturskoven, hvis foryngelse helt var gået i stå, skulle nu forandres.

Figur 2. (til højre) Skovkort over Nørreskoven (ved Furesøen). Der er genopsat 3 af von Langens afdelingssten i hjørnet mellem afd. 8, 7, 3 og 2, mellem 7 og 6, og mellem 6 og 5.

Skovkortet markerer to afdelingssten opsat i hjørnet mellem afd. 9, 8, 3 og 4, og i SØ-hjørnet af afd. 1. Endelig er slibestenen genopsat i afd. 11 (ud for afd. 8).

Der skulle plantes, både med velkendte arter og nye træarter, som von Langen bragte med sig. Vedmasse og tilvækst skulle beregnes, og hugsten måtte fremover ikke overstige tilvæksten.

Skovene i Nordsjælland blev takseret, opmålt og inddelt i hoveddele og dele, som igen blev inddelt i afdelinger eller årshugster. Afdelingerne var firkantede og orienteret N-S, Ø-V.

Når man i dag ser på et kort over afdelingsnettet, ligger det noget på skrå i forhold til verdenshjørnerne. Forklaringen er den enkle, at man rettede sig efter magnetisk nord, som i 1700-tallet lå ca. 15 grader forskudt mod vest i forhold til geografisk nord.

Figur 2 viser et kort over Nørreskoven, ved Furesøen, med de gamle afdelingsgrænser indlagt.

Afdelingssten

I afdelingernes skærings- og endepunkter blev der opsat afdelingssten – groft udkløvede sten, hvorpå et afdelingsnummer og et verdenshjørne var hugget ind. I skæringspunkterne var stenene firkantede og drejet således, at de – bortset fra de ca. 15 graders misvisning – vender fladerne mod NV, SV, NØ og SØ.

På en sten, som står på sin plads nogenlunde midt i Nørreskoven, står der f.eks. på de tilsvarende fire sider: 9 N, 8 S, 4 N og 3 S. (Figur 3).

I skovens yderkanter var stenene oftest trekantede i formen og opstillet således, at to af fladerne vender på skrå ud mod afdelingerne. På en

Figur 3. (til højre) Afdelingsstenen nogenlunde midt i Nørreskoven, som har stået på sin plads hele tiden.

af de "nye" sten, som nu genopstilles i Nørreskovens vestkant, står der: 7 N og 6 S på fladerne mod hhv. NØ mod SØ.

"Nye" von Langenske afdelingssten ! Hvor mon de kommer fra? Jo, de var der såmænd i forvejen. Men da man skulle i gang med at anlægge Hillerød-motorvejen igennem Nørreskoven, ansås stenene for at være i fare.

At stenene allerede dengang var at betragte som fredede fortidsminder, der ikke måtte flyttes uden fredningsmyndighedernes tilladelse, var vel næppe kendt viden. Men at stenene var vigtige skovhistoriske kuriosa, der skulle bevares for eftertiden, var den nu pensionerede skovrider fra Københavns skovdistrikt, E. Laumann Jørgensen, ikke i tvivl om.

Tre sten blev flyttet fra Nørreskoven. En af stenene blev foræret til Værløse Museum, og de to andre blev taget hjem til skovridergården, "Syvstjernen", hvor de blev muret ind i pejsten.

En slibesten fra oldtiden, en 80 x 70 x 50 cm stor stenblok af kvartsit, blev ved samme lejlighed også taget ud af skoven og foræret til Værløse Museum. (Kvartsit er en omdannet sandsten hvor de enkelte korn er vokset ind i hinanden.)

En fjerde afdelingssten, som Laumann Jørgensen fandt hos en nabo til Lille Hareskov, blev ligeledes bragt i forvaring.

Således blev i alt fem sten forsvarligt sikret.

Motorvejen er for længst taget i brug, og pejsten er blevet revet ned.

Værløse Museum ser nu om stunder hellere, at historien om slibestenen og von Langens afdelingssten bliver formidlet ude i skoven end på museet. Derfor blev de fem sten sidste år sat op på deres oprindelige pladser. Figur 4, 5 og 6 viser 3 af de genopstillede sten.

27 sten kendes

Hvor mange afdelingssten der oprindeligt blev sat op, vides ikke. Men i dag kendes i alt 27 sten i Nordsjælland – heraf kun tre i skovene nord for Hillerød, resten i Københavns Amt.

I alt står 18 sten på deres rigtige pladser. Af disse er 7 sten fundet og genopstillet korrekt. 6 andre sten er fundet og opstillet nær findestedet eller ved skovfogedsteder. 1 sten findes på Frilandsmuseet, og 2 sten på Jagt- og Skovbrugsmuseet.

På det tidligere Farum distrikt udlovede fornævnte pensionerede skovrider Poul Petersen i sin tid en

Stenene genopstilles

Da man besluttede at genopstille stenene, blev der nedsat en "ekspertgruppe", bestående af de pensionerede skovridere Laumann Jørgensen og Poul Petersen. Gruppen blev forstærket med Jørgen Borgholt fra Værløse Museum, og fra Skov- og Naturstyrelsen deltog Jens Bekmose fra Københavns distrikt og undertegnede fra Driftsplankontoret.

Udstyret med kort og – endnu vigtigere – med Laumann Jørgensens gode hukommelse blev stederne for stenenes oprindelige placering sikkert udpeget og afmærket.

D. 21. oktober i år blev aftalt som dagen, hvor det skulle ske. Alle implicerede parter samt pressen var inviteret til at mødes kl. 10.00 på Værløse Museum til en lille sammenkomst med museumsleder Ellen Jensen som vært.

Slibestenen blev læsset og kørt til skovs, hvor den blev lagt på sin plads. Derefter fortsatte selskabet over Frederiksborgvejen, til det sted, hvor afdelingsstenen fra museet skulle placeres. Herefter gik enhver til sit.

I løbet af resten af dagen blev de 3 øvrige afdelingssten sat på plads af skovløber Poul Jørgensen og Johnny Petersen samt traktorfører John Mortensen. Undertegnede var garant for, at stenene blev vendt korrekt, og registrerede stenene som fredede fortidsminder.

Den 6000 år gamle slibesten blev lagt på sin plads i Nørreskoven d. 21. oktober. Senere blev 4 afdelingssten sat ud i skoven.

halv flaske brændevin til den, som fandt en von Langen sten, og på den måde kom han af med i alt 6 flasker. Med sådan en tilskyndelse er det vel ikke udelukket, at flere sten ville kunne dukke op.

De næste reformer

Von Langen nåede kun at virke i ca. 10 år, inden han blev for syg og kort efter døde i 1776 i en alder af 77 år.

Skovbruget – et dansk skovbrug der kom til at fungere – var blevet bragt til verden med von Langen som fødselshjælper. Men hans opdeling af skovene blev dog ret hurtigt ændret og gik derefter i opløsning.

Allerede i 1781 blev "Forordning angående de kongelige Skove og Tørve-moser" sat i værk, til afløsning af "Den Gram-Langenske forstforordning". Der skulle hurtigere ændres på

Figur 4. (herover) Afdelingsstenen i Nørreskovens V-skel på sin plads igen.

bøndernes rettigheder til græsning og gærdsel, og inddigningen af skovene begyndte.

I 1789 blev hele processen med udskiftning af jordene sat i værk. En hegnsforordning blev gennemført i 1794, hvorefter der for alvor blev bygget stendiger mellem kongens skove og agerlandet udenfor. Og hele processen med at sikre skovene blev rundet af med fredskovsforordningen af 1805.

Figur 5. Den ca. 6000 år gamle kvartsit-slibesten til stenøkser står nu igen på sin plads i Nørreskoven.

Figur 7. En af von Langens afdelingssten er anvendt som byggemateriale i et stendige i Slagslunde Skov, SV.

Stendiger! Alt inden for rækkevidde, som kunne bruges blev brugt af de professionelle stendigebyggere, som rejste rundt og forestod arbejdet – også von Langens afdelingssten. Så det er altså dér, i stendigerne, vi skal finde de sten, som endnu måtte være tilbage. Et eksempel på en sådan sten kan ses i stendiget, helt i SV i Slagslunde Skov. Se figur 7.

Mindeplade for von Langen

Von Langen efterlod sig en række plantager med nu over 200 årige gamle træer, nogle jorddiger og altså 27 kendte afdelingssten. Vil man fordybe sig i hans fortjenstfulde virke, kan det anbefales at læse E. Laumann Jørgensen og P. Chr. Nielsens bog "Nordsjællands skove gennem 200 år".

Von Langen blev ærefuldt begravet i kirkegulvet i Gentoft Kirke.

Mange år senere skulle kirken renoveres. Gulvet blev brækket op, graven sløjfet og von Langens jordiske rester endte, helt respektløst, i affaldsdyngerne uden for kirken. Det faldt den daværende skovdirektør Hakon Frølund for brystet.

Sammen med andre gode kræfter henvendte han sig til den daværende, cigarrygende, kirkeminister Bodil Koch. Med hendes tilladelse lod han – som en beskednen erstatning for den sløjfede grav – opsætte en lille bronzeplade til minde om denne store forstmand.

Mindepladen sidder nu i Gentoftes kirkes våbenhus, og på den står at læse:

OVERJÆGERMESTER
JOHANN GEORG V. LANGEN

FØDT 22.3.1699
I OBERSTEDT, THÜRINGEN

DØD 25.5.1776
I JÆGERSBORG

EN AF
DANSK SKOVBRUGS FÆDRE

Så sandt, så sandt. Alt det kan man tænke lidt over, næste gang man passerer Amalienborg Slotsplads og blikket falder på den flotte statue af Kong Frederik d. V til hest.

Figur 6. Genopsat afdelingssten i Lille Hareskov.

Fotos: Erling Buhl, bortset fra billedet i boxen med opsætning af slibestenen.

JØRN BOLDING A/S

BRÆNDEKLØVERE

JAPA 2100

agromek 2005

Mød os på agromek Hal A1 Stand 1210

WWW.BOLDING.AS
WWW.BOLDING.AS

JØRN BOLDING A/S
HANDVÆRKERVEJ 55
6710 ESBJERG V
T: 75155033
F: 75151911

AKKERUP PLANTESKOLE
5683 HAARBY
TLF. 6473 1058 - FAX 6473 3158
mail@akkerup.dk
WWW.AKKERUP.DK

Skov-, læ og hækplanter
Rekvirer katalog eller De er velkommen til at aflægge Planteskolen et besøg. Tilbud afgives gerne.

**STØRSTE SORTIMENT
BEDSTE PRISER
www.forstplant.dk**

Regnskab & rådgivning

Aalestrup Landbocenter tilbyder dig regnskab og økonomisk rådgivning til fornuftige priser.
Ønsker du en revisor med praktisk kendskab til pyntegrønt og juletræer, så kontakt undertegnede kontorleder for en uforpligtigende snak.

Agronom **Niels Mikkelsen**
Tlf. 98-641711 . E-mail: nm@aalbc.dk

Integreret Produktion af juletræer

Af juletræsproducent Anne Frahm

Jeg vil være dygtigere til at dyrke juletræer – på en ansvarlig måde. Spørgsmålet er blot, om en stærk miljøprofil og en økonomisk bæredygtig produktion kan følges ad???

En god portion miljøbevidsthed, faldende priser og øgede produktionsomkostninger er en dårlig cocktail, hvis man vil tjene penge på sine juletræer.

Denne artikel er en let forkortet udgave af en artikel fra PS Nåledrys, december 2004. Red.

Jeg anser det for centralt ikke at gå på kompromis med kvaliteten af juletræet. Imidlertid må jeg erkende, at hvis jeg skal have en økonomisk bæredygtig produktion, kan jeg ikke dyrke juletræer af en kvalitet som Original Nordmann uden at have mulighed for at bruge pesticider.

Dette underbygges af en rapport udsendt af Institut for Miljøvurdering om pesticidstoppet på offentlige arealer. Her er konklusionen, at der kan opnås væsentlige og samtidig billige reduktioner, hvis man fokuserer på effektive frem for absolutte initiativer.

Det daglige spørgsmål

Som juletræsproducent stiller jeg mig dagligt disse spørgsmål:

- Kan jeg blive bedre til at dyrke juletræer?
- Kan jeg optimere indtjeningen?
- Hvordan kan jeg medvirke til, at natur- og produktionsressourcerne sikres for kommende generationer?

Integreret Produktion

Integreret Produktion (IP) er en produktionsform, hvor man ud fra en god dyrkningspraksis søger at reducere forbruget af planteværnsmidler og gødning. Det sker under en stadig hensyntagen til både en økonomisk som naturmæssig bæredygtig produktion af kvalitetsprodukter.

I en integreret produktion gælder princippet: Så lidt som muligt – så meget som nødvendigt. Konkret betyder det, at producenten eksempelvis skal:

- Gøre sig det klart, om der er behov for at sprøjte.
- Vurdere, om man kan vælge et selektivt middel.
- Nedsætte dosering ved at sprøjte under optimale forhold.
- Overveje om man kan nøjes med at sprøjte en del af arealet - eventuelt gennem afskærmet sprøjtning eller punktbehandling.

Integreret produktion er en – i forhold til miljø og mennesker - ansvarlig og bevidst produktionsform, der er underlagt eksisterende lovgivning og afsætningsmæssige muligheder.

Det er kun en bæredygtig produktion, hvis formen kan svare sig økonomisk; måske er visse dele kun bæredygtig for entusiaster.

Afgørende er det at være bevidst om, hvorfor man foretager de enkelte tiltag.

Andre dele af jordbrugserhvervet stillede sig for 15 år siden lignende spørgsmål. Inden for frugt- og bæravl opstod Integreret Produktion (IP) ud fra ønsket om en højere miljøbevidsthed. Samtidig kunne man opfylde markedets ønske om sporbarhed – muligheden for at finde ud af, hvem der har fremstillet varen, hvordan den er fremstillet, og hvorfor de enkelte tiltag er gennemført.

Derfor er det nærliggende at spørge, om principperne fra Integreret Produktion (IP) kan overføres til produktionen af juletræer?

ERFA-gruppen om IP

I 2002 tog jeg initiativ til at oprette en ERFA-gruppe om Integreret Produktion under Dansk Juletræsdyrkerforening.

Gruppen har for PAF-midler undersøgt mulighederne for at bruge integreret produktion i nordmannsgran juletræer. Som en del af dette arbejde

er der lavet et udkast til retningslinier. Centrale punkter i arbejdet har været:

- At vi skal blive dygtigere til at producere juletræer på en ansvarlig måde.
- Der må ikke gås på kompromis med kvaliteten af juletræet.
- Produktionen skal være bæredygtig, såvel miljømæssigt, økonomisk som socialt.
- Forbedret kendskab til hvornår det er nødvendigt at anvende bekæmpelsesmidler.
- Dokumentation af produktionsmetoden.
- Løbende uddannelse af producenten.
- Udarbejdelse af en håndbog i god dyrkningspraksis.
- Mulighed for at inddrage biologisk bekæmpelse.
- Forbedring af indtjeningen i produktionen.
- Forbedring af afsætningen.

Hvorfor?

I andre jordbrugserhverv, hvor man anvender integreret produktion, eksempelvis frugtavlen, har det ikke været forbrugeren, der har krævet nye metoder. Det er derimod producenterne selv, som har ønsket og gennemført udviklingen ud fra et mål om en større miljøbevidsthed. Grundlæggende må juletræsproducenten på dette punkt antages ikke at adskille sig fra sine kollegaer indenfor gartneri.

Det kan ikke afvises, at forbrugeren holdninger har ændret sig gennem de 15 år, hvor IP begrebet er blevet udviklet. Fra de seneste års arbejde med certificering af skov synes erfaringen dog at være, at efterspørgslen på certificerede træprodukter ikke stammer fra forbrugerne, men er politisk bestemt. I denne proces har de grønne organisationer i vid udstrækning fastsat den politiske dagsorden.

Forbrugeren efterspørgsel på et certificeret juletræ vurderes i dag at være begrænset, men spørgsmålet er ikke undersøgt nærmere. Det har ligget udenfor projektets rammer, men er yderst centralt for afsætningen af et eventuelt IP-juletræ.

Generelt er miljøbevidstheden i den vestlige verden øget de senere år. Hvis den rigtige historie kommer frem kan holdningerne ændres i løbet af meget kort tid via medierne. Dette skal sammenholdes med den relativt korte salgsperiode for juletræer. Det kan ikke udelukkes, at en historie om, at danske juletræer er "fyldt med gift", kan flytte en del af efterspørgsel over på andre juletræsprodukter som eksempelvis økologiske træer eller endda plastiktræer.

Kæderne

For studehandleren kan en sådan historie give midlertidige afsætningsproblemer. For andre handlende – typisk butikskæderne – er juletræerne blot ét produkt ud af et stort sortiment og blot en kortvarig sæsonvare.

Hvis en eller flere varer gentagne gange omtales negativt kan det skabe et negativt image omkring kædens navn. Beskyttelsen af kædens renomme vil have langt større strategisk betydning end en sæsonvare. Derfor er det naturligt at opstille kvalitetskrav, bl.a. om varens produktionsforhold, hvis man vil have den pågældende vare på hylderne fremover.

Hidtil er "kædetræerne" i vidt omfang blevet opfattet som et billigt

Juletræsproducenten har traditionelt valgt en af disse tre strategier for sprøjtning. I integreret produktion gælder derimod at man sprøjter så lidt som muligt – og så meget som nødvendigt.

og kvalitativt dårligt produkt. Men dette vil muligvis ændres i takt med, at træerne er blevet en væsentlig del af kædens varesortiment op mod jul.

Engelske og schweiziske kæder har strategiske mål om at opbygge et grønt image omkring kædenavnet. Her må det forudses, at der vil være krav om en dokumenteret miljøprofil fra juletræer – ligesom øvrige gartneriprodukter. En certificering kan være nødvendig for at komme i betragtning som leverandør.

Holdning og vilje

Integreret produktion handler ikke kun om at lave regler for, hvornår og hvordan det enkelte indgreb skal gennemføres. IP handler lige så meget om bearbejdning af holdninger og øget viden. Hertil kommer udvikling af metoder, som kan gøre det lettere at beslutte hvad man skal gøre i den konkrete situation.

Det følgende viser eksempler på "sprøjteadfærd", som er udtryk for en holdning, der kan/skal bearbejdes:

Aktivitetssiveren kommer til udtryk ved, at man skal gøre noget: "Hvad er tilladt? Det gør vi, så meget som muligt, så tit vi må" - eksempelvis gennem plansprøjtninger og total renholdelse af arealerne. I modsætning hertil vil en intelligent produktion bestå i, at man er til stede og følger med i, hvad der sker i kulturen.

Macho-effekten kan bedst beskrives ved, at der er mere prestige i at

køre med den store sprøjte, frem for at gå rundt med den lille lup – eller kun behandle enkelttræer med ryg-sprøjten.

Forsikrings-sprøjtningen sker for ikke at ifalde rådgiveransvar, hvis der efterfølgende opstår skader med økonomisk tab til følge. Til gengæld bliver det ikke vurderet, om der er lidt et økonomisk tab ved at iværksætte sprøjtningen. I nogle tilfælde sprøjtes, fordi man ikke har "tid" til at gennemgå kulturen og vurdere, om en sprøjtning er nødvendig.

En IP-producent må hele tiden tænke sig om, inden han går i gang. Han må ikke mindst tænke langsigtet, så han vælger løsninger, hvor han undgår af spænde ben for sig selv senere.

Konklusion

Gruppen mener, at tankegangen bag integreret produktion i andre danske jordbrugserhverv vil kunne overføres til dyrkningen af nordmannsgran juletræer. Som en del af projektet er det skitseret, hvordan sådanne retningslinier kan se ud. Spørgsmål om afsætning er dog ikke afklaret på nuværende tidspunkt.

En formel etablering af dyrknings-systemet i nordmannsgran juletræer vil byde på en række fordele: En løbende uddannelse af producenterne i ordningen og dermed en større faglig viden. Producenten vil opnå en "etisk fortjeneste" i form af øget faglig stolt-

hed. Det forventes, at indtjeningen forøges i kraft af, at driftsressourcerne udnyttes bedre. Endelig er der en mulig markedsfordel.

Integreret produktion i juletræer kendes ikke fra andre lande, og derfor har vi stadig alle muligheder for at definere standarderne i Danmark.

Det vil naturligvis kræve ressourcer at bygge systemet op, og der vil være en indkøringsfase, hvor rutinerne endnu ikke er fastlagt. Den dag miljøkravene til produktionen måtte blive strammet, vil IP-producenten dog være på forkant med udviklingen. Han vil samtidig være bedre stillet i forhold til såvel danske som udenlandske konkurrenter.

Demonstrationsarealer

Gruppen ønsker at etablere lokale praksisnære afprøvninger med opsamling af eksisterende viden for eksempel indenfor renholdelse, bekæmpelse af lus, afhjælpning af næringsstofmangel og vækstoptimering. Sideløbende ønskes et samarbejde med beslægtede erhverv med det formål at udveksle viden og erfaring.

Vi har brug for engagerede producenter. Så hvis du vil være med i Integreret Produktion af juletræer, og eventuelt kan stille demonstrationsarealer til rådighed, kan du henvende dig til Bent K. Christensen i Dansk Juletræsdyrkerforenings sekretariat.

Kilder:

Erfa-gruppen om IP (2004): Integreret Produktion (IP) af Nordmannsgran juletræer? Rapporten kan i sin helhed læses på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside: http://www.skovognatur.dk/erhvogadm/tiilskud/produktionsafgiftsfonden/afslut/afslut_rapport.htm, rapport 2003-0003.

Kristensen, P.K. og T. Christensen (2002): Certificeringsstrategier for træbranchen i Nordamerika og Europa. Speciale på KVL. Upubliceret.

Petersen, M.L. og R.B. Lassen (2004): Pesticidstop på offentlige arealer. En økonomisk vurdering af udvalgte områder. Institut for Miljøvurdering.

Forfatteren: Anne Frahm er uddannet kemiingeniør og ejer Kildegården ved Hornbæk i Nordsjælland. På Kildegården dyrkes ca. 10 ha med nordmannsgran og nobilis. Produktionen afsættes dels til eksport, dels til Storkøbenhavn. Kildegården har desuden detailsalg med "fæld selv".

ERFA-gruppen om integreret produktion, primo oktober 04: Anne Frahm, Bent K. Christensen, Frans Theilby, Ivan Damgaard, Jesper Nygaard-Ditlefsen, Kenneth Klausen, Kristian Sønnichsen, Mads Konge, Paul Christensen

MACHO-EFFEKT FORSIKRINGS-SPRØJTNING

AKTIVITETS-IVER

Vil det være en fordel for juletræproducenterne at udvikle Integreret Produktion, dvs. systemer hvor man ud fra en god dyrkningspraksis søger at reducere forbruget af planteværnsmidler og gødning?

HJORTHEDE PLANTESKOLE A/S

Tukærvej 12, Hjorthede
8850 Bjerringbro
Tlf. 8668 6488 - Fax 8668 6440.
E-Mail : Hjorthede-planteskole@mail.tele.dk
www.Hjorthede-Planteskole.dk

Planter til:
Juletræer
Pyntegrønt
Læ og landskab
Skovrejsning

Rekvirer evt. skovplantekatalog

Få ryddet op i skoven – effektivt og hurtigt

Fordele ved grenknusning:

- Klargøres til ny kultur
- Mere arbejdsvenlig skov uden ranker, også en fordel for jagtfolket
- Det knuste materiale hæmmer ukrudt og virker som gødning
- Grenknuseren klarer alt arbejdet i én arbejdsgang.
- Kapacitet: 4-7 timer pr. ha
- Vi har 3 FAE grenknusere - og vi kommer over hele landet.

Knud Daugaard-Hansen

Skanderborgvej 31, Tingstedholm, 8751 Gedved

Tlf. 7486 7018 – fax 7486 7000

Mobil 4018 2198 – 2427 2435

e-mail: daugaard-hansen@mail.dk

www.daugaard-hansen.dk

Skovstøtten spøger stadig

Kommentar til lederen "Historien om en falsk skandale" i Skoven 9/04.

Hvorfor er det så interessant, hvad staten giver i skovstøtte? I september-nummeret af Skoven kritiserer Lars Wilhjem og Jan Søndergaard fra Dansk Skovforening, at vi har skaffet og offentliggjort tallene for skovstøtte.

De konkluderer, at vi går efter manden og ikke bolden, at det ikke kræver den store research, og at der slet ikke var en historie, fordi TV-avisen på grund af tidspres valgte ikke at bringe noget. Kort sagt karakteriserer de vores arbejde som letkøbt og useriøs skandale-journalistik.

Se det kan jo se tilforladeligt ud fra skovejernes side. Men, men og men. Alle tre påstande er forkerte.

En sådan historie kræver faktisk en del research. Det er temmelig kompliceret og langstrakt at få data ud fra myndighederne. Vi arbejder med det på samme måde som med landbrugsstøtten, gødningsregistret,

skolernes afgangskarakterer og kriminalitet rundt om i samfundet.

Det tager tid, men vi gør det, fordi almindelige mennesker har ret til at vide beskud med sådanne forhold.

Det har de fordi, det er samfundets penge – deres skatte kroner, der bruges på de forskellige områder.

Hvem får hvad?

I tilfældet med skovstøtten er det for eksempel interessant at se helt konkret på, hvem der får hvad og hvorfor, og om de bruger de penge på forhold, der kommer samfundet og befolkningen som helhed til gode. Hvis en skovejer eksempelvis får støtte fra staten, er der så samtidig i praksis adgang til skoven for offentligheden? Er der overhovedet tale om en skov, eller er det en park eller privat grund?

Vi finder det heller ikke uinteressant, at enkelte politikere henter et supplement til årslønnen fra Skov- og Naturstyrelsen. Den tidligere fødevarerminister Mariann Fischer Boel og hendes mand Hans Fischer Boel plantede træer i 2002 for i alt 68.200

Historien om en falsk skandale

LEDER

To journalister satte sig i denne sommer for at finde ud af hvem der har modtaget tilskud til skov fra Skov- og Naturstyrelsen.

Listen blev offentliggjort midt i august, og journalisterne gjorde deres bedste for at vride en skandale ud af tallene. Titiser og baroner løber med kassen i Miljøministeriet" skrev journalisterne på deres hjemmeside.

Op så skrev de ellers side op og side ned om hvem der havde modtaget penge, og hvor rige og hvor kendte de var. Derimod blev der næsten intet skrevet om hvorfor pengene var givet ud, og hvad skatteejere havde fået for dem.

Fleere aviser slugte historien og gav den overskrifter som "Skov- og Naturstyrelsen arbejdede også TV-avisen med historien. Her gik redaktionen dog et spadestik dybere end de øvrige medier, og man nåede frem til sagens kerne."

Betalingen til private skove er givet godt ud for skatteydernes penge. Samfundet køber sig ekstra natur gennem konkrete projekter som løvskov, mere urørt skov, et rigere dyreliv og plantning af mere ny skov for pengene.

Historien viste sig altså at være en ikke-skandale. Det er ikke så interessant for TV-avisen som derfor aldrig bragte historien.

Nu er historien død i pressen, men skovejerne bør huske den. Det bliver ikke sidste gang at habefulde journalister forsøger at rejse en skandale i de private skove. Danskerne har masser af følelser i skovene, og blandt skovejerne er der rige og kendte navne som kan parere til at gå efter manden i stedet for bolden.

For skovejerne er det kun ét at gøre. Vis for omverdenen hvad Naturstyrelsen har betalt, og hvad eventuelt tilskud fra Skov- og Naturstyrelsen har betalt, og hvad samfundet har fået for pengene. Skovbruget har en god sag. Det er bare om at få den fortalt til pressen og til skovgesterne.

Ellers bliver scenen overladt til letkøbt og useriøs skandale-journalistik som vi så det i august 2004.

Lars Wilhjem / Jan Søndergaard

SKOVEN 9 2004 552

Lederen i skoven 9/04

tilskudskroner; samme år hentede parret 605.512 kr. i landbrugsstøtte.

Blandt landbrugspolitikere modtog medlem af Landbrugsrådet, Michael Brockenhuus-Schack, 775.807 kr. over årene 2002-03 bl.a. til bevarelse af gammel løvskov på hans gods. I de samme to år hentede han 7,4 mio. kr. i landbrugsstøtte.

Jordejere, der huser kronhjorte på deres ejendom, har også fået erstatning fra Skov- og Naturstyrelsen. Til trods for, at den danske krondyrbestand efterhånden er vidt udbredt med 10.-12.000 dyr, især i Jylland, er

Hansens og Mulvads undersøgelse

Resultatet af Kjeld Hansens og Nils Mulvads undersøgelse ligger på Dicars hjemmeside, www.dicar.dk.

I skærmens højre spalte finder man overskriften "Skovstøtte - Prinser og baroner løber med kassen i Miljøministeriet". Klikker man her, kan man søge i databasen over hvem der har modtaget støtte fra Skov- og Naturstyrelsen, efter postnummer, navn på modtageren eller støtteordning.

I venstre spalte af dette skærbillede er et link til den pressemeddelelse som Dicar udsendte da undersøgelsen blev offentliggjort 18. august 2004: "Millioner i skovstøtte til de store jordejere".

Kjeld Hansen og Nils Mulvad udtrykker i indlægget her i Skoven håb om at vi kritisk vil se på "eventuelt konkret misbrug" af støttekroner. Det vil vi naturligvis gerne – hvis der er nogle konkrete eksempler. Det har vi dog endnu ikke hørt om.

Redaktionen

der i 2002-03 kun udbetalt i alt fire beløb på tilsammen 45.084 kr.

Ejendommeligt nok synes krondyrene at have specialiseret sig i at genere Leo Jensen i Spjald, som begge år har modtaget erstatninger på tilsammen 29.784 kr. Mere pudsigt er det, at Digelauget for Ulvedybet ved Gjøl har kunnet hæve 4.500 kr. i kron-dyrserstatninger til trods for, at der næppe lever kronstyr på de kanter.

Støttemodtagere kigges i kortene

Der kan være mange gode grunde til, at staten støtter diverse formål, men støttemodtagere må vænne sig til at blive kigget i kortene. Det er en lang proces - også for journalister - at lære dette. Derfor er ikke alle de mange konkrete historier, som findes i disse data over støttemodtagere og beløb endnu kommet frem.

Vi går også efter at få data næste gang, og vi håber, at vi i endnu højere grad kan hjælpe journalister på landets medier med konkret at undersøge de centrale spørgsmål.

Vi håber også, at bladet "Skoven" ikke blot vil beskrive de positive eksempler på, hvad eventuelle tilskud fra Skov- og Naturstyrelsen har betalt, og hvad samfundet har fået for dem. Men Skoven bør også kritisk og selvkritisk se på eventuelt konkret misbrug af støttekroner - både når det drejer sig om enkeltpersoner, og når det drejer sig om hele ordninger, der kan sættes spørgsmålstejn ved.

Ellers kan læsere klikke sig ind på www.dicar.dk og se den samlede liste over modtagere.

Med venlig hilsen
Kjeld Hansen, Bæredygtighed, og
Nils Mulvad, Dicar

**Du ønskes et godt og
lykkebringende nytår.
Hilsen FORSTPLANT!**

Skovejere får store beløb i støtte til bevarelse af gammel løvskov, skovrejsning, erstatning for kronvildtskader og meget andet. Kjeld Hansen og Nils Mulvad mener at "Skoven" bør se på eventuelt konkret misbrug af støttekroner.

Svar fra Skovforeningen

Vi er glade for at Kjeld Hansen og Nils Mulvad reagerer på vor kritik af deres undersøgelse. Men vi er kedede af at de taler udenom:

De fortsætter med at opremse hvem der havde modtaget penge uden at undersøge hvad samfundet har fået for pengene - fx mere løvskov, mere urørt skov, et rigere dyreliv og plantning af mere ny skov.

Hansen og Mulvad antyder endda at der kan være "eventuelt konkret misbrug" af pengene uden blot at sandsynliggøre ét eneste tilfælde af misbrug. De har nemlig ikke kunnet finde nogle eksempler på misbrug.

Derfor må de nøjes med at præsentere indholdsløst navnestof, pustet op til noget der skal ligne kritisk undersøgende journalistik. Det er hult og uden værdi. Men desværre tiltrækker det mediernes opmærksomhed og kan afspore en konstruktiv debat om de private skoves produktion af naturværdier til samfundet.

Vi opfordrer Hansen og Mulvad til at lave ægte kritisk journalistik næste gang. Noget vi alle kan blive klogere af. De kunne eksempelvis kaste sig over en kritisk analyse af skovbrugets elendige økonomi.

Lars Wilhjelm og Jan Søndergaard, Dansk Skovforening

HC Skov og Land A/S

Danish Forests and Manors A/S

Trondhjems Plads 3
DK-2100 København Ø
Telefon (+45) 70 22 96 01

www.hcskovogland.dk

HC Skov og Land A/S tilbyder formidling og rådgivning i forbindelse med handel med skovejendomme, større landbrug og godser.

HC Skov og Land A/S ejes af CB Richard Ellis Cederholm og Hedeselskabet.

DST 2004

Årgangen har budt på 8 artikler.

Der er kommet 4 hæfter i år i DST – Dansk Skovbrugs Tidsskrift – for 2004:

Hæfte 1

Register over DST for 1981-2000 (Af Thomas Ravn). Et register over tyve års udgivelser, med indgang for forfatter og emne, samt en komplet liste over titlerne på alle artikler.

Hæfte 2

Forsøg med skovrejsning på heden. (Af Bruno B. Jørgensen og Jens Peter Skovsgaard). På en sandet og frostudsat hedejord i Midtjylland blev der for tredive år siden udplantet 23 nåletræarter og 5 løvtræarter. Målet var at finde billigere metoder ved tilplantning af marginal landbrugsjord.

De bedste arter er skovfyr, contorta og grandis. En del af forsøgsarealet havde lidt bedre jord, og her har flere ædelgraner (*Abies magnifica*, *A. lasiocarpa* og *A. sachalinensis*) en betydelig vækst i blanding med rødgran. Vintereg og spidsløn var rimeligt vellykkede, mens ær lykkedes delvist.

Hæfte 3

Vækstmodel for douglasgran. (Af Peter H. Christensen, Vivian K. Johannsen og Henrik Meilby). Der er udviklet en vækstmodel for douglasgran i Danmark. Modellen viser udviklingen i højde, grundflade, vedmasse mv. og er udformet som et computer program. Hugsten kan fastsættes af brugeren, som derved kan få en produktionsoversigt tilpasset lokale forhold.

Hæfte 4

Stormstabilitet i rød- og sitkagran ved hugst fra toppen og måldiameterhugst. (Af Christian N. Nielsen, Merete Morsing, Niels Heding og J. P. Skovsgaard). Artiklen diskuterer hvordan sundhed og stabilitet påvirkes af dels Junckers hugst fra toppen, dels Hedings måldiameterhugst.

Anti-Heding (af Esben Møller Madsen og Henrik Meilby) er en kritik af måldiameterbegrebet, herunder Hedings hugstform. De mener ikke at hugstformen er en hjælp for praktikerne, og de peger på usikkerheder

I DST fortælles hvordan man kan lave en vækstmodel for douglasgran, tilpasset lokale forhold.

omkring diametertilvækst, kvalitetsudvikling og markedsforhold.

Stormstabilitet i en rødgranskærm. (Af Christian N. Nielsen og Morgen A. Knudsen). Fra et forsøg på Klosterheden med skærmstilling af rødgran. Artiklen beskriver hvad der sker med træernes stabilitet over 7 år, røddernes vækst, vandbalance, skader på kronen mv.

Tugthus-dyrkningen. (Af Christian N. Nielsen). En debatartikel om den (fejlagtige) måde vi dyrker især gran på. Som unge står de tæt og har svært ved at udvikle en høj stabilitet. Som ældre hugges de stærkere, men på det tidspunkt er de følsomme for vinden. Stærk hugst i ungdommen og svag hugst senere vil give en stor stabilitet, og bedre kvalitet af veddet.

sf

DST (Dansk Skovbrugs Tidsskrift) udkommer med 4 hæfter om året. Tidsskriftet sælges kun i abonnement. Pris: 230 kr inkl. moms for 2004. Henvendelse: Dansk Skovforening, Doris Jensen, tlf. 33 24 42 66.

MOHEDA Skovvogne og Skovkraner

*Professionelt udstyr
til dansk skovbrug*

Skovvogne fra 8-15 ton
med eller uden drev

Skovkraner fra
2-4 tonmeter

NAARVA-GRIP Klip-fældehoved

*Vi ønsker Dansk
Skovbrug en
glædelig JUL og et
godt MOHEDA NYTÅR*

SAFEREC-ROWITEK ApS

Industrivej 17B

4683 Rønnede

Tlf: 56 31 58 10, Fax: 56 31 58 20

Oktober 2004

Oktober gav en nedbør 41% over normalen, især i Jylland regnede det meget.

Temperaturen blev 1/2 grad over normalen. Der var nattefrost ned til -2 grader i indlandet natten til d. 10., og 1/3 af alle stationer målte under 0 grader i uge 41. For landet som helhed var hyppigheden af nattefrost væsentligt lavere end normalt.

November har indtil d. 29. givet 56 mm, en del under normalen på 79 mm.

Temperaturen har været 0,8 grader over normalen – det har været varmere end normalt i alle uger undtagen uge 47. Fra uge 46 og frem har der været nattefrost overalt i landet (bortset fra enkelte kyststationer), i uge 46 ned til 2-3 graders frost, i uge 47 ned til 6-10 graders frost.

Nedbør, mm	Oktober	1/11-29/11	
Amt	Målt	Normal	Målt
Nordjyllands	132	76	61
Viborg	133	85	59
Århus	108	67	53
Vejle	110	87	55
Ringkøbing	142	96	83
Ribe	110	100	67
Sønderjyllands	94	87	61
Fyns	96	62	37
Vestsjællands	77	55	42
Nordøstsjælland	80	56	53
Storstrøms	64	49	30
Bornholms	110	60	46
Landsgennemsnit	107	76	56

	Oktober	1/1-29/11	
Temperatur°C	Målt	Normal	Målt
Middel	9,6	9,1	5,4
Absolut min.	1,1		-3,9
Absolut max.	16,2		12,0
Antal soltimer	104	87	67
Antal frostdøgn	0,7	1,8	7,7
Antal graddage	230	247	324

Vindstyrke hyppighed, %, større end eller lig

	Målt	Normal	Målt
Styrke 6 (hård vind)	16	13	19
Styrke 8 (hård kuling)	0	2	2
Styrke 10 (storm)	0	0	0
Hyppigste vindretninger	SV, SØ	V, S	SV, NV

Vedskov – Træsalg

Maskinskovning og køb af nåletræ Entreprenørarbejde tilbydes:

Maskinskovning:	7 stk. Timberjack i alle størrelser
Udkørsel:	6 stk. Silvatec – Timberjack
Kvas rydning:	Gummiged med kvasgrab
Oprilning til plantning:	Gummiged med opriller
Rod- og grenknusning el. knusning af juletræer:	Ahwi 580 med 300 hk traktor
Plantning:	Maskinelt eller manuelt
Plantehuller:	Bor
Sprøjtning:	Tågesprøjtning
Flishugger:	Selvkørende
Fældebunkelægning	
Reparation af vej:	Gravemaskine

Køb og salg af nåletræ:

Langtømmer	Special effekter:
Korttømmer	Flagstænger
Emballagetræ	Pæle og rafter
Kassetræ	Lærk og douglas
Brænde også af løvtræ	Troldhede træ
Cellulusetræ	

Brænde sælges 2 m stykker eller savet og flækket

Skovfoged-rådgivning kan tilbydes

Høje priser gives – Kvalitet i højsædet

Vedskov – Træsalg og skovservice

v/Peter Laursen

Vedskovvej 6, 8883 Gjern, Tlf. 8687 5126 – 2323 1098
4058 3826 – 2349 7391 – 2467 7761

GRØFTER!

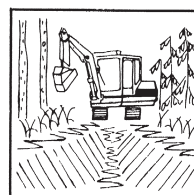
40 41 62 44

Den direkte forbindelse til perfekt grøftarbejde.

Lille effektiv maskine. – Skovl med anlæg til almindelige grøfter. – Rabatskovl til dybe grøfter samt grøfter i blødt terræn. – Desuden skovle på 300, 360, 500 og 1600 mm. – Til dræn, vand og planering!

ENTREPRENØR

JOHAN PEDERSEN

- Gravning af nye grøfter
- Gravning til vandrør
- Nedlægning af rør i overkørsler
- Rensning af grøfter
- Gravning til dræn
- Planering af mindre veje samt spor

HØJ KVALITET
FAST METERPRIS

ANBÆKVEJ 10
8450 HAMMEL - 86 96 29 10
BIL TLF. 40 41 62 44

MÆRK FORSKELLEN

Invendig fleecekrave

Skrålommer med lynlås

Ventilation under armene

Slidstærkt åndbart yderstof

Elastik i taljen

Fullstretch øger bevægeligheden

Skrålommer med lynlås

Forstærket med Keprotec®

Forbedret skæreindlæg med kun 6 lag

Verdens mest komfortable sikkerhedstøj! STIHL ForestWear Comfort

En helt ny serie komfortabelt sikkerhedstøj bestående af jakke og bukser med 13% stretch. Perfekt pasform med stor bevægelsesfrihed. Stretchen bidrager også til, at tøjet passer til både mænd og kvinder. Serien indeholder et nyudviklet skæreindlæg, som giver samme høje sikkerhed som sædvanligt, men med kun 6 lag. Sikkerhedsbukserne vejer kun 1020 g i størrelse medium, en vægtreduktion på hele 30%. Et par jeans i tilsvarende størrelse vejer ca 750 g. Slidstærkt åndbart yderstof 'Scholler dryskin' med forstærkning af Keprotec® på udsatte områder. Indtil videre har materialet kun været brugt ved ekstreme sportsgrene som eksempelvis klatring. Prøv det hos din forhandler og mærk forskellen.

www.stihl.dk eller tel. 3686 0500 oplyser nærmeste forhandler

STIHL®